

ΧΡΟΝΙΚΑ זכרונות

ΟΡΓΑΝΟΝ ΤΟΥ ΚΕΝΤΡΙΚΟΥ ΙΣΡΑΗΛΙΤΙΚΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΤΕΥΧΟΣ 16 ● ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ 1979 ● ΣΕΒΑΤ 5739

שמע בני מוסר אביך ואל תשח תורת אבך

«Άκουε, υιέ μου, τήν διδασκαλίαν τοῦ πατρός σου,
Καί μή ἀπορρίψῃς τόν νόμον τῆς μητρός σου»

(Παροιμ. 1:8)

ΤΟ ΕΥΚΟΛΟ «ΑΝΑΘΕΜΑ»

Τό θέμα πού ἐγεννήθη ἀπό τό γνωστό χρονογράφημα ἑνός πρόσφατα ἀποκτήσαντος τήν ιδιότητα τοῦ ἀντισημίτη συγγραφέως [Ἰακ. Καμπανέλλη, «Ἐξω οἱ Ἀραβες φοιτητές;», «Νέα» (7/12/1978)] καί πού ἀνάγκασε τόσο τόν ἐκδότη ὅσο καί τή σύνταξι τῆς ἐφημερίδος νά τό ἀποκηρύξουν καί νά ἐκφράσουν τή λύπη γιά τό ἀντισημιτικό περιεχόμενό του, δέν θά εἶχε θέσι σ' αὐτόν ἐδῶ τόν χῶρο ὅν ἦταν τυχαῖο ἢ μεμονωμένο. Λάθη στό κάτω - κάτω κάνουμε ὅλοι οἱ ἄνθρωποι, ἰδιαίτερα μάλιστα ὅταν γράφουμε γιά νά ἐξυπηρετήσουμε κάποια σκοπιμότητα ἢ κάποια συμφέροντα. Ἐκεῖνο πού μᾶς κάνει νά ἐπανέλθουμε εἶναι ἡ νοοτροπία καί ἡ φτηνή ἐπιχειρηματολογία τοῦ χρονογραφήματος.

Τό χρονογράφημα ἀφοροῦσε κάποιο θέμα πού, κατά τόν χρονογράφο, ἀποτελοῦσε ἀδίκια γιά τοὺς Ἀραβες φοιτητές στήν Ἑλλάδα. Δέν στάθηκε, λοιπόν, ὁ χρονογράφος νά ψάξη νά βρῇ τήν αἰτία, νά ἐρευνήσῃ τίς ρίζες τῆς ὑποθέσεως, νά ἐξετάσῃ τό τί συνέβαινε. Ἀπλοϊκά καί χωρίς πολλή ἐντιμότητα τό ἀπέδωσε ὅτι ὀφείλεται στήν «ἐβραϊκή ξενηλασία» τῆς Ἑλλάδος καί τελείωσε ἡ ὑπόθεσις. Ἡ εὐκόλη λύσις: φταῖνε οἱ Ἑβραῖοι!

Ὅπου ἡ λογική σταματᾷ, ὅπου τὰ ἐπιχειρήματα εἶναι ἀδύνατα ἢ καί ἀνύπαρκτα, ὅπου δέν ὑπάρχουν διέξοδοι, ἡ λύσις εἶναι γνωστή καί εὐκόλη: **Τά ρίχνουν στοὺς Ἑβραίους καί ἡσυχάζουν.**

Ἡ τακτική αὕτη δέν εἶναι πρόσφατη: ἐφαρμόζεται ἐδῶ καί 2.000 χρόνια περίπου. Ἀπό ἐπίσημους καί ἀνεπίσημους κύκλους. Ἀπό σοβαροὺς καί ἀστεῖους ἀνθρώπους. Κι ἔχει σάν μόνιμα θύματα τοὺς Ἑβραίους.

Βέβαια ὅσο οἱ λαοὶ μορφώνονται, ἀνεβαίνει τό ἐπίπεδό τους, ξυπνοῦν, τόσο περισσότερο ἀρνοῦνται νά παραδεχθοῦν τή φτηνή δικαιολογία καί τό εὐκολο κατά τῶν Ἑβραίων ἐπιχείρημα. Ζητοῦν οἱ προσδευμένοι λαοὶ ἀποδείξεις, ἐπιχειρήματα, στοιχεῖα κι ὄχι ἕνα ἀπλό, ἀδικαιολόγητο, ἀστήρικτο καί κατά πάντα εὐκολο «ἀνάθεμα».

Αὐτό γίνεται σ' ὅλο τόν κόσμο καί στήν Ἑλλάδα, πού ὁ λαός δέν δέχεται πιά ἀδιαιμαρτύρητα ὅ,τι ἀντιεβραϊκό - ἀντισιωνιστικό τοῦ σερβίρουν. Ἄν στόν τόπο μας μερικοί, πού θέλουν νά θεωροῦνται καί σάν Ταγοί, ἐξακολουθοῦν τή φτηνή ἀντισημιτική πολιτική τους, αὐτοὶ δειχνουν ὅτι - ἂν μή τί ἄλλο - δέν ἔχουν ἀντιληφθῇ ὅτι ὁ ἐλληνικός λαός ζύπνησε. Κι εἶναι κρίμα γι' αὐτοὺς τοὺς ἴδιους νά μὴν τό ἔχουν καταλάβει...

‘Ο Πρόεδρος τῆς Δημοκρατίας καί ἡ Κυρία Ἰωάννα Τσάτσου ἐπεσκέφθησαν στίς 5/2/79 τή Συλλογή Ἑβραϊκῶν κειμηλίων στήν Ἀθήνα.

‘Ο Ὁρθόδοξος Χριστιανισμός καί ὁ Ἰουδαϊσμός: Ἡ κατάσταση τῶν σχέσεων τους

Ἦδη ἀπό τή γένεση τῆς χριστιανικῆς θρησκείας ὁ ὀρθόδοξος χριστιανισμός ἐπρεπε νά συμβιβαστεῖ μέ τόν Ἰουδαϊσμό. Καί οἱ δύο θρησκείες γεννήθηκαν στήν ἀνατολή. Καί οἱ δύο θρησκείες ἐμφανίστηκαν μέ τίς ἀπαιτήσεις τους γιά τό ἀπόλυτο.

Ὁ ἰουδαϊκός θεός εἶναι ἕνας ζηλότυπος θεός, πού δέν ἀνέχεται ἄλλους πλησίον του, ὅπως ἀγγέλλει στό Δεκάλογο (2.Μωσ.20,3). Ὅποιος πιστεύει στή μοναδικότητα τοῦ θεοῦ πρέπει νά μάχεται τίς ἀντιθεϊκές δυνάμεις, τοὺς Μπεάλιμ. Γιά τό σημερινό ἰουδαϊό ὅλοι αὐτοί οἱ θεοί εἶναι γήινες αὐτοαπολυτοποιούμενες δυνάμεις. Στήν προ - προφητική θρησκεία τοῦ Ἰσραήλ ὑπάρχει μιά ἀπαίτηση ἀπολύτου, ἡ ὁποία βασίζεται στήν ἀποκλειστική σχέση τοῦ λαοῦ μέ τό θεό του: «Εἶμαι ὁ Γιαχβέ, ὁ θεός σου (δηλ. τοῦ λαοῦ), πού σέ ὁδήγησε ἐξω ἀπό τήν Αἴγυπτο, ἀπό τόν οἶκο τῆς δουλείας, δέν πρέπει νά ἔχεις ἄλλους θεούς ἐκτός ἀπό μένα» (Ἐξοδ. 20,2). Αὐτός ὁ δεσμός ἀποκλείει μιά σχέση μέ ἄλλο θεό. Ἀπό τήν ἄλλη πλευρά ὁμως ἀναγνωρίζεται ἡ

ἀπαίτηση ξένων θεῶν σέ ἄλλες χώρες ἀπό τοὺς λαούς πού τίς κατοικοῦν (Κριτές 11,23). Σέ ἕνα μεταγενέστερο στάδιο ἀναπτύχθηκαν καθολικές ἰδέες περί θεοῦ, ὅπου ἡ σύνδεση μέ τό Γιαχβέ πηγαίνει ἀκόμα βαθύτερα καί ὁ Γιαχβέ ὁ ἴδιος ἐμφανίζεται σάν καθολικός, παγκόσμιος θεός. Ἡ ἀπαίτηση γιά ἀπόλυτη λατρεία τοῦ Γιαχβέ ἀπλώνεται σ’ ὅλους τοὺς λαούς τοῦ κόσμου: «Ἀπό τήν ἀνατολή ὡς τή δύση τοῦ ἡλίου παντοῦ γίνεται θυσία στ’ ὄνομά μου» (Μαλ. 1,11).

Καί ὁ Χριστιανισμός ἐπίσης ἐμφανίζεται μέ μιά ἀπαίτηση ἀπολύτου. Ἡ ἀπαίτηση γιά τήν ἀποκλειστική δυνατότητα σωτηρίας τῆς στόν Ἰησοῦ Χριστό πίστης βρίσκεται ἤδη στίς Πράξεις τῶν Ἀποστόλων. Ἐκεῖ λέει: «Δέν ὑπάρχει σέ ἄλλον σωτηρία, καί δέν ἔχει δοθεῖ ἐπίσης ἄλλο ὄνομα κάτω ἀπ’ τόν οὐρανό στοὺς ἀνθρώπους, μέ τό ὁποῖο μποροῦν νά γίνονται εὐδαίμονες, παρά μόνο τό ὄνομα Ἰησοῦς Χριστός» (Πράξεις 4,12). Ἐδῶ δέν πρόκειται νά ἐξετάσουμε τήν ἀπαίτηση γιά τό ἀπόλυτο τῶν δύο θρησκειῶν διά

μέσου τῶν αἰώνων» δέν πρόκειται ἐπίσης νά ἀναλύσουμε τήν πορεία τῆς ὀρθόδοξης ἀπαίτησης ἀπολύτου σέ ὀρισμένους ἐκκλησιαστικούς πατέρες. Πράγματι, στοὺς πατέρες τῆς Ἐκκλησίας ὑπάρχει μιά καθολικὴ στάση ἀπέναντι στὴν ἀπαίτηση ἀπολύτου, ὅπως παραδείγματος χάριν στὸν Ἰουστίνου, ὁ ὁποῖος ὑπερασπίζει μὲ ἔμφαση τὴν ἀποκάλυψη τοῦ θεϊκοῦ λόγου στὸν μὴ χριστιανικὸ κόσμον καὶ λέει: «Οἱ ἔθνη, οἱ ὁποῖοι ἔχουν ζῆσει μὲ τὸ Λόγον, εἶναι χριστιανοὶ ὅπως ὁ Σωκράτης καὶ ὁ Ἡράκλειτος» (I. Ἀπολ. 46). «Ὁ, τι καλὸ ἔχουν βρεῖ καὶ ἐκφράσει φιλόσοφοι καὶ νομοθέτες, αὐτὸ τὸ ἔχουν κατορθώσει μὲ ἔρευνα καὶ μελέτη, δυνάμει τῆς συμπετοχῆς τους στὸ Λόγον». (II, Ἀπολ. 10). Τὴν ἀπὸ τὴν ἑλληνικὴ φιλοσοφία καταγόμενὴ ἰδέα τοῦ Λόγου ὁ Ἰουστίνος κατάφερε νά τὴν κάνει ἐδῶ μιά συνάρτηση στὸν προχριστιανικὸ θρησκευτικὸ κόσμον καὶ στὸν Χριστιανισμό διδάσκοντας πῶς ὁ ἴδιος Λόγος ποῦ ἐνεργοῦσε ἀνάμεσα στοὺς Ἕλληνες καὶ τοὺς μὴ Ἕλληνες, αὐτὸς (ὁ ἴδιος Λόγος) ἔλαβε τὴ μορφή τοῦ Χριστοῦ καὶ ἔγινε ἀνθρώπος (Ἀπολ. 1,5). Ὁ Κλήμης δὲ Ἀλεξανδρεὺς μίλησε γιὰ τὸ Σπερματικὸ Λόγον (τὸ Λόγον ποῦ ἐνεργεῖ ὡς σπέρματα) καὶ ἀνέπτυξε αὐτὴ τὴ διδασκαλία σέ μιά γενικὴ θεολογία τῆς ἱστορίας. Ἡ ἔθνικὴ (ἢ μὴ χριστιανικὴ) φιλοσοφία εἶναι γι' αὐτὸν μιά μεγαλειώδης «προ - παιδεία Χριστοῦ» (Στρώμ. 1,5), ἕνα δῶρον Θεοῦ δοσμένο στοὺς Ἕλληνες.

Οὔτε ἡ ἀμοιβαία πολεμικὴ καὶ ὁ ἀγῶνας τῶν δύο θρησκειῶν κατὰ τὸ παρελθόν, οὔτε ὁ ἀντισημιτισμὸς τοῦ 20οῦ αἰῶνα συζητοῦνται ἐδῶ, παρά ὁπλῶς ἡ ἀναγκαιότητα τοῦ διαλόγου τους καὶ οἱ νέες ἐξελίξεις.

Ἡ ἀναγκαιότητα τοῦ διαλόγου

Παρ' ὅλη τὴ χωρίζουσα διαφορὰ ὑπάρχουν ἐντούτοις βαθιές σχέσεις, ποὺ μποροῦν νά καθοριστοῦν μόνο μετὰ ἀπὸ ἕνα ἐποικοδομητικὸ καὶ γόνιμο διάλογο. Ἀπὸ τὴν ἀρχὴ τοῦ 20οῦ αἰῶνα ἡ σχέση τῶν δύο θρησκειῶν, Χριστιανισμοῦ, καὶ ἰουδαϊσμοῦ, εὐτυχῶς, γενικὰ, ἔχει ἀλλάξει. Ὁ ἰουδαϊσμός ἀρχισε νά συμβιβάζεται μὲ τὸ Χριστιανισμό καὶ ἔκτοτε ὑπάρχει μιά Χριστοῦ - ἔρευνα ἀπὸ τὴν πλευρὰ τοῦ σύγχρονου ἰουδαϊσμοῦ. Μὲ αὐτὸ τὸν τρόπο ἀποκτήθηκαν μερικές πολυτιμὲς γνώσεις, παραδείγματος χάριν διαπιστώθηκε, πῶς οἱ πνευματικὲς προϋποθέσεις τοῦ Χριστοῦ βρίσκονται στὸν φαρισαϊκὸ ἰουδαϊσμό· αὐτὸ σημαίνει: ἡ φαινομενικὴ εἰκόνα τοῦ Χριστοῦ παρουσιάζει πολλὰ ἰουδαϊκά ἀλλὰ καὶ μὴ ἰουδαϊκά ἐπίσης χαρακτηριστικά. Ἡ ἰδέα τοῦ φαρισαϊσμοῦ γεννήθηκε ἐπίσης καὶ ἐκτός τοῦ ἰουδαϊσμοῦ, δέν εἶναι μόνο φαινόμενο παρακμῆς ἀλλὰ καὶ φορέας δημιουργικῆς ἀνάπτυξης. Ἡ ἀμοιβαία θέληση γιὰ ἐπικοινωνία εἶναι δεδομένη. Μετὰ τὸ δεύτερο παγκόσμιο πόλεμο δημιουργήθηκαν, πρό παντός στὴ Δυτικὴ Γερμανία, ἑταιρείες χριστιανο - ἰουδαϊκῆς συνεργασίας, στίς ὁποῖες καλλιεργεῖται ἡ ἐπικοινωνία ἀνάμεσα στίς δύο θρησκείες.

Μόνο μὲ ἕνα διάλογο θά μπορούσε νά γεφυρωθεῖ τὸ χάσμα, ποῦ μέσα στοὺς αἰῶνες γίνονταν ὅλο καὶ πιὸ μεγάλο καὶ πιὸ βαθιὸ καὶ ὁδήγησε τὴν κάθε πλευρὰ στὴν πλήρη παραγνώριση τῆς ἄλλης· διότι ὁ Χριστιανισμός γεννήθηκε μέσα στὴν ἰουδαϊκὴ θρησκεία καὶ δέχτηκε οὐσιώδη στοιχεία τῆς πίστεως καὶ τῆς λατρείας του ἀπὸ τὸν ἰουδαϊσμό.

Σὰν ὀρθόδοξος θεολόγος, ποῦ δέν μπορεῖ νά χωρίσει τὴ θεολογία ἀπὸ τὴ δοξολογία καὶ ἀπὸ τὴ ζωὴ τῆς Ἐκκλησίας, θά μπορούσα νά βρῶ μιά ὀρισμένη βαθιὰ παράλληλο στὴν ἰουδαϊκὴ πίστι, ἡ ὁποία γίνεται ζωῶς πολὺ περισσότερο στὴν καθημερινὴ ὑπηρεσία τοῦ Θεοῦ, δηλαδὴ στὴν ἐκπλήρωση τοῦ διπλοῦ νόμου, τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς ἀγάπης τοῦ πλησίον, πράγμα τὸ ὁποῖο ἐν τέλει ἀποτελεῖ τὴ βάση τῶν μεμονωμένων ὀρισμῶν τῆς Πεντατεύχου.

Ἀν συγκρίνουμε τὴν ἰουδαϊκὴ θεία λειτουργία μὲ τὴ

χριστιανικὴ, θά βροῦμε πῶς ἡ χριστιανικὴ θεία λειτουργία καθορίστηκε ἐν μέρει ἀπὸ τὴν ἰουδαϊκὴ. Οἱ ἰουδαϊκὲς ὥρες προσευχῆς ἔχουν περάσει στὴ χριστιανικὴ προσευχὴ τῶν Ὁρῶν: ἡ πρωινὴ προσευχὴ στὸν ὁρθρο καὶ στοὺς Αἴνους, ἡ Μίνχα (MINCHA) στὸν ἑσπερινὸ καὶ ἡ βραδυνὴ προσευχὴ στὴ νυχτερινὴ προσευχὴ. Ἐκτός ἀπὸ τοὺς ψαλμοὺς καὶ ἄλλα βιβλικὰ ἄσματα, ἡ χριστιανικὴ κοινότητα παρέλαβε μιά σειρά τύπων ἀπὸ τὴς Συναγωγῆς: τὸ «Κύριε, δὸνιζε τὰ χεῖλιά μου» ὡς εἰσαγωγὴ στὴν προσευχὴ τῶν Ὁρῶν, τὸ «ἀληθῶς ἄξιος καὶ δίκαιος» ὡς εἰσαγωγὴ τῆς Εὐχαριστίας (προοίμιο), ἡ QUEDUSA, ὡς τρισάγιον ἢ SANCTUS, ἡ κραυγὴ «εἰς ἄγιος» ὡς κραυγὴ πρόσκλησης στὸ δεῖπνον καὶ τὰ ἀντίφωνα ὡσαννά, ἀλληλουῖα καὶ ἄμην. Οἱ ἰουδαϊκὲς προσευχὲς μετανοίας βρῆκαν τὴν ἡχώ τους στίς χριστιανικὲς προσευχὲς μετανοίας. Ἀλλὰ πρό παντός ἡ ἰουδαϊκὴ εὐλογία (μπεράκχα) τοῦ ἄρτου καὶ τοῦ οἴνου κατὰ τὸ γεῦμα τοῦ Σαββάτου ἔγινε ἡ «Εὐχαριστία», τὸ ἱερότατο μυστήριον τῆς χριστιανοσύνης.

Ἐτὸ πρόβλημα τῶν σχέσεων ἀνάμεσα στοὺς ἰουδαίους καὶ τοὺς χριστιανούς, ἐλῆγε ἡ ρωμαϊκὴ ἐπιτροπὴ γιὰ τὴς θρησκευτικῆς σχέσεις μὲ τὸν ἰουδαϊσμό, «εἶναι μιά ὑπόθεση καθεαυτῆ τῆς Ἐκκλησίας, διότι αὐτὴ (ἡ Ἐκκλησία) συναντᾷ τὸ Μυστήριον τοῦ Ἰσραὴλ κατὰ τὴν ἀναπόληση τοῦ δικοῦ της μυστικοῦ. Εἶναι λοιπὸν διαρκοὺς σηματοδῆσεις καὶ σέ τόπους ἐπίσης, ὅπου δέν ὑπάρχει ἰουδαϊκὴ κοινότητα». Αὐτὸ τὸ πρόβλημα ἔχει ἐξίσου καὶ μιά οἰκουμενικὴ ὅψη. «Ἡ ἐπιστροφὴ τῶν χριστιανῶν στίς πηγὲς καὶ στίς προελεύσεις τῆς πίστεως τους, ἡ ὁποία στηρίζεται στὴν Παλαιὰ Διαθήκη, εἶναι ἕνας μέρος τῆς ἀναζήτησης τῆς ἐνότη-
τας ἐν Χριστῷ, τοῦ ἀκρογωνιοῦ λίθου».

Ἐνῷ ἀνάμεσα στοὺς μὴ ὀρθόδοξους χριστιανούς καὶ στὸν ἰουδαϊσμό ὑπῆρξε μιά σειρά ἐπαφῶν καὶ συνομιλιῶν, ἀνάμεσα στοὺς ὀρθόδοξους χριστιανούς καὶ τοὺς ἰουδαίους δέν εἶχε γίνει, δυστυχῶς, μέχρι πρό ολίγου εἴτε ἀπὸ πολιτικούς λόγους εἴτε λόγω τῆς εὐθραστῆς κατάστασης τῆς συνύπαρξης τῶν δύο θρησκειῶν στὴν Ἑγγύς Ἀνατολή, καμμιά συνάντηση γιὰ ἐπίσημο θεολογικὸν διάλογο.

Οἱ νεώτερες ἐξελίξεις

Μὲ ἀφορμὴ τὴς νεώτερες ἐξελίξεις, τὸ Πανεπιστήμιο τῆς Λουκέρνης διοργάνωσε ἀκαδημαϊκὴ συζήτηση, ἡ ὁποία μπορεῖ νά ἀναχθεῖ σέ μιά διάλεξη ποῦ ἔδωσα τὸ Φεβρουάριο τοῦ 1976 μετὰ ἀπὸ πρόσκληση τῆς ἐλβετικῆς ἰουδαϊκο - χριστιανικῆς ἐργατικῆς κοινότητος τῆς Ζυρίχης μὲ θέμα: «Ἡ ἀπαίτηση ἀπολύτου τῶν δύο θρησκειῶν, Χριστιανισμοῦ καὶ ἰουδαϊσμοῦ καὶ ἡ ἀναγκαιότητα τοῦ διαλόγου τους». Ἡ διάλεξη κατὰ τὴν ὁσὴα τῆς δέν ἀμφισβητήθηκε οὔτε ἀποκρούστηκε τελείως καὶ ἔγινε ἡδὴ ἀντικείμενο ζωηρῆς ἀνάλυσης ἀνάμεσα στοὺς ἐκπροσώπους τοῦ ἰουδαϊσμοῦ καὶ τῆς Ὀρθοδοξίας στὸ Κέντρο τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου στὸ CHAMBESY, τὸν Ὀκτώβριον τοῦ 1976.

Τέτοιες συζητήσεις ἐνθαρρύνθηκαν μὲ τὸ πρῶτο πα-
νορθόδοξο συνέδριο, ποῦ ἔλαβε χώρα ἀπὸ τῆς 21 ὡς τῆς 30 Νοεμβρίου 1976 στὸ CHAMBESY. Αὐτὸ τὸ συνέδριο ἐξέφρασε τὴν εὐχὴ τῆς ὀρθόδοξης Ἐκκλησίας, νά συνεργαστεῖ κατόπιν συμφωνίας μὲ τὴς διάφορες θρησκείες, γιὰ νά ἐξαλειφθεῖ ὁ φανατισμὸς ποῦ ὑπάρχει σέ ὅλες τῆς πλευ-
ρὲς καὶ ἔτσι νά συνεισφέρει σέ μιά συμφιλίωση τῶν λαῶν καὶ στὴν πραγματοποίηση τῆς εἰρήνης καὶ τῆς ἐλευθερίας στὸν κόσμον, στὴν ὑπηρεσία τῆς ἀνθρωπότητας, χωρὶς διάκριση φυλῆς ἢ θρησκείας. Ἀποφάσισε πῶς ἡ ὀρθόδοξη Ἐκκλησία θά συνεργαστεῖ μὲ τὴς μὴ χριστιανικὲς θρησκείες, γιὰ νά ἐκπληρώσει αὐτὸ τὸ σκοπὸ. Ἀπ' αὐτὴ τὴν ἀπόφαση ἐμπνεύστηκε ὁ οἰκουμενικὸς Πατριάρχης Δημή-

♦ ΣΥΝΕΧΕΙΑ ΣΤΗ ΣΕΛΙΔΑ 18

Έκείνοι που έφυγαν

ΜΠΑΡΟΥΧ ΣΙΜΠΗ

Ο Έλληνοεβραϊός συγγραφέας καί διανοητής

Ένας χαρακτηριστικός και αξιόλογος εργάτης του πνεύματος, ένας ακαταπόνητος έρευνητής της Ιστορίας του Έλληνικού και ιδιαίτερα του βορειοελλαδικού χώρου, μās εγκατέλειψε στο τέλος του περασμένου χρόνου, έπειτα από επίωδυνη νόσο.

Ο Μπαρούχ Σιμπή ανήκε στη γενιά εκείνη των Έλληνοεβραίων διανοητών που την έλάμπρυναν, κατά την Άλεξανδρινή εποχή ένας Ίωσηπος, ένας Φίλων ο Ίουδαίος, ένας Άριστόβουλος καί, στά νεώτερα χρόνια, ο Γιωσέφ Έλιγιά μέ τό δισυπόστατο έργο του.

Έβραϊός τό θρήσκειμα, ποτισμένος μέ τά νάματα των ιουδαϊκών σκέψεων είχε μία πνευματική κατάρτιση καί έκφραση καθαρά ελληνική.

Παλαιός δημοσιογράφος, χειρίζετο τή γλώσσα μας μέ καταπληκτική εύχρηια καθώς μαρτυρούν οι δεκάδες των όμιλιών του καί οι, από χρόνια πολλά, έκλεκτές καί πάντα πρωτότυπες συνεργασίες του σέ περιοδικά, έφημερίδες, ήμερολόγια.

Τά τρία συγγράμματά του: «Οι Έβραϊοι» (ιστορική σύνθεση, όριστα τεκμηριωμένη —, «Η φλεγόμενη βatos» (μέ πρόλογο Γ. Ζωγραφάκη) καί ή «Άγκάδα» (τά βιβλία των Πασχαλινών τελετουργιών καί ύμνων) που απέτέλεσε σταθμό στά ελληνικά έκδοτικά χρονικά, μέ έξοδα τής Ίσραηλιτικής Κοινότητας Θεσσαλονίκης, βεβαιώνουν γιά τήν σχεδόν άπίστευτη εύρυμάθειά του, τόν ψυχικό του πλούτο, τήν πρωτοτυπία των απόψεών του, τήν εύσυνειδησία καί μεθοδικότητα στήν Ιστορική του έρευνα.

Τό προσωπικό συγγραφικό ύφος του σφράγιζε Ιδιόμορφα τήν άνεκτίμητη αυτή πνευματική προσφορά του. Ύπληξε ή ζωντανή έκφραση του Ιδεώδους που δραματίσθηκε, σέ κάποιο στίχο του, ο Γιωσέφ Έλιγιά:

«ή φλογερή ψυχή τής Ίουδαίας έπαιρνε σχήμα καί ζωή από τήν άρμονική καθαρότητα του Έλληνικού λόγου».

Τούτα τά γενικά χαρακτηριστικά γνωρίσματα του πνευματικού του έργου άλλα καί, από μιάν εύρύτερη σκοπιά, τό σύνολον τής προσφοράς του στό κοινωνικό σύνολο καί, πιά έντονα στον ελληνικό καί διεθνή έβραϊσμό, τανίζονται μέ ξέχωρη έμφαση στό, έστω καί σύγχρομο παρουσίασμα τής πολυεδρικής προσωπικότητάς του.

Άν τά βιογραφικά στοιχεία ενός εργάτη του πνεύματος μπορούν ως ένα σημείο νά παίξουν προδρομικό καί, στή συνέχεια, έρμηνευτικό ρόλο γιά τόν προσδιορισμό των άρχικων κινήτρων τής δράσεώς του, μολαταύτα στήν περίπτωση του Μπαρούχ Σιμπή, είναι τελείως άνεπαρκή γιά τούτον τόν σκοπό. Δημοσιογράφος, σέ ελληνικές, γαλλικές καί ισπανοεβραϊκές έφημερίδες τής Θεσσαλονίκης, διευθυντής δραστήριος, μέ σημαντική άναδιοργανωτική προσφορά τής εκεί Ίσραηλιτικής Κοινότητας, μαχητικός, μέ πι-

στη στά σιωνιστικά ιδεώδη, όπου, κάθε φορά, τόν ώθοϋσε ή άσίγαστη δραστηριότητά του, τούτες όλες, οι συχνά, πληθωρικές εκδηλώσεις του, δέν θά άρκοϋσαν γιά νά εξηγήσουν καί νά αξιολογήσουν όλα όσα, άργότερα, δεθήκαν στενά μέ τό όνομά του.

Άν πιά πάνω γίνεται λόγος καί σύγκριση μέ όνόματα ώσαν των Άλεξανδρινών Έβραίων ή τόν Γιωσέφ Έλιγιά είναι γιατί, ή δισυπόστατη φυλετική καί πνευματική του φύση, τόν έσπρωχνε νά κινείται σάν έκκρεμές ανάμεσα από δύο πόλους: τήν ιουδαϊκή σκέψη σάν κοσμοθεωρία καί άποκατάσταση μιάς ποθητής έθνικής έστίας καί από τήν άλλη, τήν παγκόσμια θεώρηση τής Άμφικτιονικής Ιδέας μέσα από τό Δεσφικό δράμα του Άγγελου Σικελιανού. Τούτη τήν έννοια αποκτούν σέ μία συγκριτική θεώρηση όλα σχεδόν, όσα μās έδωσε ή συγγραφική του προσφορά.

Τά αυτότελή έργα του, που άναφέρονται πιά πάνω, πλαισιώνονται από μία όλόκληρη σειρά δημοσιευμάτων: «Τό τραγούδι του σφαγιασθέντος έβραϊκού λαού» Θεσ/νίκη 1974 Είσαγωγή - παρουσίαση του έργου του Πολωνοεβραίου ποιητή Γιτσαχά Κάτσανελσον σέ μετάφραση Μπαρούχ Σιμπή.

«Οι Σαμαρείτες» Μιά Συναγωγή τους στή Θεσσαλονίκη - 1977

«Οι Έβραϊοι τής Θεσσαλονίκης στους τελευταίους αιώνες». Πρόκειται γιά όμιλίες του που τυπώθηκαν σέ χωριστές εκδόσεις.

Παράλληλα, δημοσίευσε διαλεχτές συνεργασίες του, από χρόνια πολλά στό «Μακεδονικό Ήμερολόγιο» του Νίκου Σφενδόνη, σειρά όλόκληρων μελετών του γύρω από ποικίλα έβραϊκά θέματα, όπως π.χ. «Θεσσαλονίκη, ένα μικρό Μάντσεστερ», «Πνευματική ή έννοια τής «Πατρίδος» στους άρχαίους Έβραίους καί όχι έδαφική», «Πού ακριβώς βρισκόταν ή Συναγωγή που άναφέρει ο Άπόστολος Παύλος», «Μία Θεοκρατική δημοκρατία εις τήν Όθωμανικήν αυτοκρατορίαν». «Ο Έβραϊσμός τής Θεσσαλονίκης», «Θεσσαλονίκη, Πόλη καί Μητέρα του Ίσραήλ», στό περιοδικό «Έλληνισμός του Έξωτερικού» του Π. Καλουδά. «Οι άπελευθερωτικοί άγώνες των Έλλήνων πρίν από τό 1821 «Η πεντηκονταετηρίς του Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης καί ο Ν. Λουβάρης». Έχει συνεργαστεί στήν «Ίσραηλιτική Έπιθεώρηση» του Μαρσέλ Γιοέλ, στά «Χρονικά» του Κ.Ι.Σ. στά «Ίσραηλινά Νέα» του Συνδέσμου, «Έλλάς - Ίσραήλ». Από τό 1964 ως τό 1967, μαζί μέ τόν ποιητή Φοίβο Δέλη, έπιμελείται τήν έκδοση του Άμφικτιονικού

Περιοδικού «Δελφικά Τετράδια», όπου δημοσίευσε σωρεία μελετών του, καθώς και άριστοτεχνικές μεταφράσεις Έβραϊων συγγραφέων και διανοητών, όπως του Ίακώβ Καχάν, του Σαούλ Τσερνιόφσκυ, του Ίωσήφ Άγκνόν και της Νέλλυ Ζάκς, βραβεία Νόμπελ λογοτεχνίας του 1966, του Άλεξάντερ Φούκς, καθηγητού της Αρχαίας Έλληνικής Ιστορίας στο Πανεπιστήμιο της Ίερουσαλήμ. Όμως η δραστηριότητα του δεν σταματά στη γραπτή έκφραση της ανήσυχης προσωπικότητάς του. Κάνει ομιλίες στην Ίσραηλτική Λέσχη. Κάθε Σάββατο στο Όνέγκ — Σαμπάτ, ο Σιμπή, σέ σύντομη προσλαλιά του εξηγεί στους συγκεντρωμένους ομοθρήσκους του κάποια περικοπή ενός Προφητικού Κειμένου, ενός Ψαλμού, ένα κομμάτι της Τορά, και τους μεταφέρει νέα από το Ίσραήλ. Καλείται και συμμετέχει στο «Παγκόσμιο Ίουδαϊκό Συνέδριο» του 1957, των γαλλοφώνων Ίουδαίων διανοουμένων που είχε σαν κεντρικό θέμα «Η Έβραϊκή Συνειδηση», και οργανώθηκε από το γαλλικό τμήμα του Παγκοσμίου Ίουδαϊκού Συνεδρίου. Η ενεργητική συμμετοχή του στις συζητήσεις, οι ευστοχές υποδείξεις του, απέτελεσαν μία τιμητική παγκόσμια προβολή του ελληνικού Ίουδαϊσμού. Σέ αυτό το Συνέδριο έπαιρναν μέρος ανάμεσα σέ άλλους, προσωπικότητες όπως ο Άντρέ Νεχέρ, ο Άρόν Σταϊνμπεργκ, ο Άλμπερ Μερμί, ή Κα Άμάντα Λεβύ — Βαλανσύ κ.ά.

Τόν Οκτώβριο του 1966, συμμετέχει, σαν εκπρόσωπος της πνευματικής Θεσσαλονίκης, στο Α΄ Πανελλήνιο Λογοτεχνικό Συνέδριο Λαρίσης πού θέμα του ήταν ή «Ανάγκη μιάς πνευματικής σταυροφορίας», όπου και πάλι ή παρουσία του σημαδεύτηκε έντονα μέ τήν εισήγησή του «Αξιοποίηση των ελληνικών πνευματικών δυνάμεων».

Στό Συνέδριο τούτο πήραν μέρος, ανάμεσα σέ πολλούς άλλους και οι Πέτρος Χάρης, Άκαδημαϊκός, Γ. Βαλέτας, Τάκης Δόξας, Δημ. Σιατόπουλος, Φοίβος Δέλφης, Τάκης Βαρβιτσιώτης, Βασ. Μοσκόβης. (Όργανωτής ουσιαστικός ήταν ό τότε Δ/ντής της Ύπηρεσίας Περιφερειακής Αναπτύξεως Θεσσαλίας Διονύσης Μαγκλιβέρας).

Μιά τέτοια πολύπλευρη ελληνοεβραϊκή άκτινοβολία, σέ τόσο μακρός χρόνου, μέ τόση συνέπεια και πίστη σέ άκλόνητες άρχές, προκάλεσαν έπαινετικές κρίσεις και χαρακτηρισμούς γιά τή δημιουργικά άσίγαστη έφεσή του σέ κάθε τι πού άνεβάζει τόν άνθρωπο και τόν καταξιώνει στην άτέρμονα πορεία του πρós τό ώραίο και τό άγαθό.

Ό Βασ. Λαούρδας, δ/τής της Έταιρείας Μακεδονικών Σπουδών, ό Π. Φλώρος, ό Λαβανίνι, ή Άθ. Ταρσούλη, ό Γ. Α. Δασκαλάκης, ό Σαράντος Παυλέας, ό Σταϊνμετς, ό Γ. Θεοτοκάς, ό Χρυσ. Χρήστου, Καθηγητής του Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, ό Άντρέ Μιραμπέλ, ό Ι. Μ. Παναγιωτόπουλος, ό Γ. Ζώρας, ό Π. Δοίκος Παλαιολόγος, ό Χρ. Λεβάντας, ό Γ. Δέλλιος, φωτίζουν από κάθε πλευρά τό πολύμορφο έργο του.

Όμως τά 3 ολοκληρωμένα συγγράμματά του, «ΟΙ Έβραίοι», «Η φλεγόμενη βάτος», και ή «Άγκάδα» αποτελούν τίς κορυφές της όροσειράς των πνευματικών επιτευγμάτων του και χαρακτηρίστηκαν σαν μιά πολύτιμη, πρωτότυπη και άριστα τεκμηριωμένη συμβολή στην ιστορική και πολιτιστική θεώρηση των έβραϊκών πεπρωμένων.

Έκείνο όμως πού καλύτερα από κάθε τι άλλο, δίνει τό μέγεθος της άξιας της προσφοράς ενός ανθρώπου πέρα από τά κοινά μέτρα, είναι όσα γράφει γιά τόν έκλιπόντα, ένας από τούς πλέον σημαντικούς συγχρόνους εκπροσώπους του έβραϊκού πνεύματος, ό καθηγητής Άντρέ Νεχέρ: «Δείχνοντας τή φωτογραφία του Σιμπή, τούς μίλησα γιά τή μεγάλη τούτη προσωπικότητα, εξηγώντας τόν τεράστιο ρόλο πού έπαιζε ακόμη στους κόλπους της έβραϊκής ίντελλιγκέντσια της Έλλάδος».

Μπαρούχ Σιμπή: Ένας Έβραϊός πού τίμησε τήν Έλλάδα.

Ένας Έλληνας πού τίμησε τό Ίσραήλ.

Γ. ΖΩΓΡΑΦΑΚΗΣ

ΑΠΟΣΠΑΣΜΑ ΠΡΑΚΤΙΚΟΥ

Τής Συνεδρίασεως του Κεντρικού Ίσραηλτικού Συμβουλίου, της 15ης Ιανουαρίου 1979.

Αναγγελία θανάτου Μπαρούχ Σιμπή

Ό κ. Ίωσήφ Λόβιγγερ, Πρόεδρος του Κ.Ι.Σ., μέ πολλή λύπη αναγγέλλει στό Συμβούλιο τόν επισυμβάντα στην Θεσσαλονίκη, τήν 30 Δεκεμβρίου 1978, θάνατο του άειμνήστου

Μπαρούχ Σιμπή

και εξαίρει τήν προσωπικότητα του έκλιπόντος ως πνευματικού άνδρός, δημοσιογράφου και λογίου, πού συνέγραψε πλήθος βιβλίων και έργασιών έβραϊκού θρησκευτικού και ιστορικού περιεχομένου και ό όποιος ύπηρέτησε μέ άφοσίωση επί 25 έτη ως Διευθυντής της Ίσραηλτικής Κοινότητας Θεσσαλονίκης.

Η προσφορά του έκλιπόντος στην ελληνική και έβραϊκή πνευματική ζωή του τόπου, πού χρονολογείται από τό 1925, ήταν άξίολογη.

Τά μέλη του Συμβουλίου μέ συγκίνηση άκουσαν τόν κ. Πρόεδρο νά εξαίρει τήν πνευματική προσωπικότητα του έκλιπόντος, εκφράζουν τήν λύπη τους γιά τήν άπώλεια και

Αποφασίζεται

- 1) Αποσταλεί συλλυπητήριο τηλεγράφημα πρós τήν οίκογένεια του έκλιπόντος.
- 2) Διαβιβασθεί αντίγραφο του παρόντος ψηφίσματος πρós τήν οίκογένεια.
- 3) Δημοσιευθεί νεκρολογία στό περιοδικό του Κ.Ι.Σ. «Χρονικά»
- 4) Δημοσιευθεί τό παρόν στην έφημερίδα «Ίσραηλτική Έπιθεώρησης».

ΤΟ ΕΒΡΑΪΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΤΟΥ ΨΥΧΙΚΟΥ

(Ιστορικό, όργάνωσις,
λειτουργία, προοπτικές)

Α! ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Η εποχή μας, μιά εποχή τόσων εξελίξεων και προόδου, μιά εποχή απαιτήσεων και συνεχούς βελτιώσεως, αναγκάζει τους σύγχρονους γονείς να προσέχουν όλο και περισσότερο την άγωγή των παιδιών τους και γενικά την παιδεία που θά τους προσφέρουν, ώστε αυτά να έχουν όλα εκείνα τὰ απαραίτητα εφόδια, που θά τὰ κάμουν Ικανά να αντιμετωπίσουν τὰ πολλά και δύσκολα προβλήματα τῆς μελλοντικής ζωῆς τους.

Γιά τούς λόγους αὐτούς οἱ σημερινοί γονεῖς εἶναι συνήθως καλύτερα πληροφορημένοι γιά ζητήματα που συνδέονται μέ τήν ὑγιεινή, τήν διαιτητική, τήν ψυχική καί πνευματική ἀνάπτυξη τῶν παιδιῶν τους.

Τό μεγάλο θέμα, που δίκαια ἀπασχολεῖ ἔντονα κάθε πατέρα ἢ μητέρα, ὅταν ἡ προσχολική ἢ σχολική ἡλικία φθάσει, εἶναι τό σχολεῖο που θά ἐπιλέξει, ὥστε τοῦτο ὄχι μόνο νά τοῦ προσφέρει τίς ἀπαραίτητες γνώσεις, ἀλλά καί μέ ψυχική ἁρμονία νά τό ἀναπτύξει.

Ἰδιαίτερα παρουσιάζεται πιά ἔντονο τό πρόβλημα στοῦς Ἕλληνες, Ἑβραίους τό θρήσκευμα γονεῖς, που μαζί μέ τό ἰδιαίτερο ἐνδιαφέρον που ἔχουν γιά τή μόρφωση τῶν παιδιῶν τους, ἔχουν καί τίς δικές τους παραδόσεις, τὰ δικά τους ἥθη καί ἔθιμα, τίς δικές τους γιορτές... Τά παιδιά τους ζοῦν σ' ἕνα περιβάλλον που διαφέρει κάπως ἀπό τό στενό δικό τους... Ὅταν ἡ πολιτεία γιορτάζει, τό ἑβραϊκό σπῖτι δέν συμμετέχει (λ.χ. Χριστογέννητα καί ἄλλες Χριστιανικές εορτές). Ὅμως στό παιδί δημιουργοῦνται ἐντυπώσεις, συνήθειες, που θέλει ὄχι μόνο νά καταλάβει, ἀλλά καί νά ζήσει καί ἴσως νά συμμετάσχει... Ὑπάρχουν ἀκόμη γονεῖς, που ἴσως στεροῦνται μιᾶς βασικής ἑβραϊκής ἐκπαιδεύσεως, μέ συνέπεια νά μὴν εἶναι σέ θέση νά δώσουν ἐξηγήσεις στό παιδιά τους σαφεῖς καί συγκεκριμένες σέ μερικές ἐρωτήσεις, που ἀσφαλῶς θά γεννηθοῦν στό παιδί ἀπό τή συναναστροφή του μέ τούς ἄλλους.

Κι ὅταν δέν ὑπάρχει, καθαρῇ ἀπάντησι, ὑπάρχει πάντα ὁ κίνδυνος νά δημιουργηθεῖ ἡ ἐντύπωση ὅτι ἀποτελεῖ κάτι τό ξεχωριστό, ὅτι διαφέρει ἀπό τούς ἄλλους ὁμηλικούς του... Ἀλλοίμονο ὅμως, ἂν ἡ ἀφομοίωσή του στηριχθεῖ σέ τέτοια λανθασμένη βάση, μέ ἀποτέλεσμα νά ξεκοπεί ἀπό τό κοινωνικό περιβάλλον που ζεῖ.

Ἡ «διαφορά» πρέπει νά στηριχθεῖ στό ὅτι ἡ ἑβραϊκή ἰδιότητα εἶναι ἕνα δικαίωμα καί γι' αὐτό μιά ὑποχρέωσι τῆς κοινωνίας νά τό δεχθεῖ. Αὐτές ἀκριβῶς τίς ἠθικές βάσεις πρέπει νά γνωρίσουν τὰ παιδιά, γιά νά καταλάβουν μέ ἐμπιστοσύνη καί ὑπερηφάνεια τήν καταγωγή τους γιά μιά ἀνεπὶ ἀνάπτυξη καί ὁμαλή στή συνέχεια εξέλιξη.

Τίς δυνάμεις αὐτές ἀκριβῶς καί τὰ διάφορα ἄλλα προβλήματα ἔρχεται νά λύσει μέ ἐπιστημονικό τρόπο τό ἑβραϊκό Σχολεῖο.

25 Μαρτίου 1977: Θεατρική παράσταση τῶν μικρῶν μεθητῶν τοῦ Ἑβραϊκοῦ Σχολείου γιά τήν ἐθνική εορτή.

Β! ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΤΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ

Ἀπό τὰ πρῶτα χρόνια τῆς Ἰσραηλιτικῆς Κοινότητος Ἀθηνῶν, ὑπῆρχε μιά ἀκατανίκητη ἐπιθυμία τῶν μελῶν τῆς νά δημιουργηθεῖ ἕνα ἑβραϊκό Σχολεῖο, στό ὁποῖο τὰ Ἑλληνοεβραϊόπουλα, παράλληλα μέ τήν ἑλληνική ἐκπαίδευση, θά ἐπαιρναν καί μιά συγκροτημένη καί ἀνάλογη ἑβραϊκή ἀγωγή. Μετά τόν α' παγκόσμιον πόλεμον, ὅταν ἡ Κοινότητα Ἀθηνῶν ἀνδρώθηκε, πέτυχε ἀπό τό Κράτος τήν ἴδια μεταχείριση, που ἀδελφές Κοινότητες τῆς Μακεδονίας εἶχαν πρό πολλοῦ ἐξασφαλίσαι καί που συντηροῦσαν ἰδιαίτερα ἐκπαιδευτικά ἱδρύματα.

Ἔτσι τό 1923 ἱδρύθηκε τό πρῶτο ἑβραϊκό Σχολεῖο στήν Ἀθήνα, που στεγάσθηκε στό Ἰσόγειο τῆς παλιάς καί μοναδικῆς τότε Συναγωγῆς. Τό Κράτος παρεχώρησε ἕνα δάσκαλο καί τήν ἑβραϊκή ἐκπαίδευση ἀνέλαβαν οἱ αἰμύνηστοι Χαΐμ Καστέλ, Ραββίνος Ἀθηνῶν, καί Ἰ. Φαφαήλ, ἑβραϊοδιδάσκαλος. Τό Σχολεῖο τοῦτο, ὑποτυπῶδες ἀκόμη στή μορφή καί τήν ὁργάνωσή του, τό ἐθέρμαινε περισσότερο ἡ ἀγάπη τῶν μελῶν τῆς Κοινότητος, γιά νά γίνει ἕνα πραγματικό φυτώριο ἑλληνοεβραϊκῆς παιδείας καί μέσα σ' αὐτό τό σχῆμα καί τό κλίμα λειτούργησε μέχρι τήν Κατοχή.

Μετά τήν Ἀπελευθέρωση, στό πλαίσιο τῶν προσπαθειῶν γιά τήν ἀνασυγκρότηση τῆς Κοινότητος, ξαναλειτούργησε τό Δημοτικό μέ προσθήκη τό Νηπιαγωγεῖο καί μέ βασικό πρόγραμμα τήν δνοδο τοῦ ἐπιπέδου καί τῆς ἑβραϊκῆς ἐκπαιδεύσεως, ἔκφραση τοῦ ἐνδιαφέροντος καί τῶν προσπαθειῶν τῶν Διοικήσεων τῆς Κοινότητος καί μεγάλου ἀριθμοῦ ἐπιλέκτων μελῶν τῆς.

Ἡ οἰκονομική ἐνίσχυση τῶν ἑβραϊκῶν ὁργανισμῶν τοῦ ἐξωτερικοῦ ἔδωσε καινούργια ὥθηση στό Δημοτικό Σχολεῖο, γεγονός που διαφαίνεται στή μεταφορά του στό κτίριο τῆς ὁδοῦ Ἡρακλείδων, ὑπό τήν ἐπωνυμία 790 Δημοτικό Σχολεῖο, ἐνῶ τό Νηπιαγωγεῖο ἐξακολουθεῖ νά στεγάζεται στήν παλιά Συναγωγή.

Τό 1960 ἡ Κοινότητα Ἀθηνῶν μέ τή συμπαράσταση τῶν ὁργανώσεων Κλαίημς Κονφέρενς καί Τζόιντ, τοῦ Κ.Ι.Σ., τῶν μελῶν τῆς Ἰσραηλιτικῆς Κοινότητος Ἀθηνῶν καί τῶν Ἰσραηλιτικῶν Κοινοτήτων Θεσσαλονίκης καί Καβάλας, εὐτύχησε νά ἐγκαταστήσῃ τό Σχολεῖο καί τό Νηπιαγωγεῖο στό θαυμάσιο καί σύγχρονο κτίριο τοῦ Ψυχικοῦ καί νά ἐγκαταστήσῃ τή νέα περίοδο, δημιουργώντας ἕνα ἀριστο πνευματικό ἱδρυμα, που ἐγγυᾶται τήν ἐπιβίωση τῆς Κοινότητος καί ἐδραιώνει τήν ἑβραϊκή συνείδηση στήν καινούργια γενιά.

Τά παιδιά του Έβραϊκού Σχολείου στην παρέλαση της 28ης Οκτωβρίου 1971.

Κατάθεση στεφάνου στο Έρῶν Ψυχικού στις 28 Οκτωβρίου 1971.

Τό Σχολείο της Ίσραηλϊτικῆς Κοινότητος Ἀθηνῶν, ἐκτάσεως 2933 τ.μ., περιλαμβάνει ἐξατάξιο Δημοτικό καί Νηπιαγωγείο μέ συνολική δυνατότητα φοιτήσεως 300 μαθητῶν καί εἶναι ἐφοδιασμένο μέ τίς πλέον σύγχρονες ἐκπαιδευτικές ἐγκαταστάσεις, βοηθήματα καί ἐξαρτήματα.

Τό Δημοτικό Σχολείο λειτουργεῖ ὡς ἐξαθέσιο καί ἐφαρμόζει τό ἐπίσημο ἀναλυτικό πρόγραμμα τῆς ἐλληνικῆς Πολιτείας. Ἐπί πλέον διδάσκει τήν ἐβραϊκή γλῶσσα καί τήν ἀγγλική ἀπό τῆς Γ΄ τάξεως.

Γ! ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΤΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ

Πρώτη Διευθύντρια τοῦ νέου Σχολείου ὑπῆρξε μιά φωτισμένη ἐκπαιδευτικός, ἡ κ. Λιλὴ Σιακκῆ, ἡ ὁποία στά πρώτα τρία χρόνια, πού τό διηύθυνε, φρόντισε νά θέσει τίς σωστές βάσεις γιά τήν πλήρη καί συγχρονισμένη καλή λειτουργία του σ' ὅλες τίς πλευρές τῆς.

Στή συνέχεια ἡ κ. Δόμνα Ἀλοῦπη ἐπὶ 12 χρόνια, δηλ. ἀπό τό 1963 - 1975 εἶχε τή διεύθυνση τοῦ Σχολείου καί στή θητεία τῆς ἔγιναν πολλά, μέ τόν ἐνθουσιασμό καί τήν ἀγάπη πού τή διέκριναν γιά τή δουλειά τῆς.

Τό 1973 προσελήφθη στό Σχολείο, σάν συνδιευθύντῆς, ὁ κ. Ἀλεξανδρόπουλος μέ ἐπὶσητή τό διακεκριμένο παιδαγωγό κ. Ἡλ. Ξηροτύρη.

Ὁ κ. Ἡλ. Ξηροτύρης ἔμεινε στό Σχολείο μόνο μιά σχολική χρονιά, δηλ. τό 1973 - 1974 καί μέ τή συνεργασία τοῦ κ. Ἀλεξανδρόπουλου καί τοῦ λοιποῦ διδ. προσωπικοῦ προσπάθησαν νά στηρίξουν τήν ἐργασία τοῦ Σχολείου σέ σύγχρονες καί ἐπιστημονικές βάσεις γιά τήν περαιτέρω βελτίωση τῆς ἤδη καλῆς ἐργασίας.

Ἀπό τοῦ σχολ. ἔτους 1975 - 1976, μετά τήν ἀποχώρηση τῆς κ. Ἀλοῦπη, ὁ κ. Ἀλεξανδρόπουλος ἀνέλαβε μόνος τήν εὐθύνη τῆς Διευθύνσεως τοῦ Σχολείου, ὁ ὁποῖος καί συνεχίζει μέχρι σήμερα.

Ἡδὴ μέ τίς προσπάθειες ὄλων τῶν φιλοτίμων καί ἐξαιρετικῶν ἐκπαιδευτικῶν πού πέρασαν ἀπό τό Σχολείο καί αὐτῶν πού ἐργάζονται σήμερα σ' αὐτό, τό Σχολείο μας ἔχει φθάσει σ' ἕνα πάρα πολύ καλό ἐπίπεδο, δίνει μιά συγχρονισμένη παιδεία, χωρίς νά ἔχει νά ζηλέψει τίποτε ἀπό κάθε ἄλλο καλό ἐκπαιδευτικό ἴδρυμα.

Τό προσωπικό του, πάντοτε πλήρες καί ἐμπειρο, ἐπιλέγεται μέ κάθε προσοχή γιά τήν καλύτερη δυνατή ἀπόδοσή του καί τήν ἐνημέρωσή του στίς σύγχρονες παιδαγωγικές μεθόδους.

Ὁ Δ/ντῆς τοῦ Σχολείου, σέ τακτές συνεδρίες, ἐξετάζει μέ τό διδακτικό προσωπικό διάφορα προβλήματα τοῦ γιά

τήν καλύτερη λειτουργία του καί τό ἐνημερώνει ἐπὶ τῶν συγχρόνων μεθόδων διδακτικῆς, παιδαγωγικῆς καί ψυχολογίας, μέ τή συνεργασία πάντοτε καί τῆ συμβολή, τήν πολὺτιμη, τῶν δασκάλων - συνεργατῶν του. Τό Σχολείο διαθέτει κοινωνική λειτουργό - ψυχολόγο, ἡ ὁποία σέ συνεργασία μέ τό διδακτικό προσωπικό, παρακολουθεῖ τοὺς μαθητές τοῦ Σχολείου, ἐνημερώνεται ἐπὶ τῶν ψυχολογικῶν προβλημάτων αὐτῶν καί δίνει τίς ἀνάλογες λύσεις εἴτε σέ ἀτομικά εἴτε σέ πιό γενικά προβλήματα, πού τυχόν ἀναφέρονται.

Κάθε τάξη ἔχει καί μιά ὥρα κοινωνικῆς ζωῆς, δηλ. μιά ὥρα πού μποροῦν οἱ μαθητές ἐλεύθερα νά συζητήσουν θέματα τοῦς, θέματα τῆς τάξεώς τοῦς ἢ ἄλλα πιό γενικά τοῦ Σχολείου. Στήν ὥρα αὐτή, πού γίνεται μέ τήν ἐποπτεία τῆς κοιν. λειτουργοῦ - ψυχολόγου, ὑπάρχει ὅλη ἡ εὐχέρεια νά ἐκδηλωθοῦν ἐλεύθερα οἱ μαθητές, νά συνεργαστοῦν, νά μάθουν νά συζητοῦν, νά σέβονται τή γνώμη τοῦ ἄλλου.

Εἶναι μιά ὥρα, πού ὄχι μόνο τά παιδιά ὠφελεῖ, ἀλλά καί στοὺς δασκάλους δίνει τήν εὐκαιρία νά γνωρίσει καλύτερα τά παιδιά του.

Μέ τήν ἐποπτεία ἐπίσης τῆς κοινωνικῆς λειτουργοῦ - ψυχολόγου ἔχουν συσταθεῖ ὁμάδες μητέρων, πού συνέρχονται σέ τακτές ὥρες στό Σχολείο καί συζητοῦν γιά τή σωστή ἀγωγή τῶν παιδιῶν καί τήν ἐπίλυσή, μέ τόν ἀρμόζοντα τρόπο, διαφόρων προβλημάτων αὐτῶν. Σήμερα τήν εὐθύνη αὐτή ἔχει ἀναλάβει ἡ κ. Ἀλ. Σαμαρά.

Στόν ἴδιο τομέα εἶχε ἐργαστεῖ, ἐπὶ τριετία προηγουμένως, καί ἡ εἰδική ψυχολόγος κ. Ἰουλιέττα Καρβαδά, ἡ ὁποία ἐκτός τῶν ἄλλων, ἔκανε καί μηνιαῖα σεμινάρια γιά τήν ἐνημέρωση καί τή σχετική κατάρτιση τοῦ διδ. προσωπικοῦ.

Οἱ Ἑβραϊοδιδάσκαλοι, πού πάντοτε ὑπῆρχαν στό Σχολείο, ἔχουν ἀναλάβει τόν τομέα τῆς ἐβραϊκῆς ἀγωγῆς καί τῆ διδ/λίας τῆς ἐβραϊκῆς γλῶσσας. Αὐτοὶ θά δώσουν στά παιδιά τήν εὐκαιρία ν' ἀνάψουν τά κεριά τοῦ Χανουκά, νά ντυθοῦν μασκαράδες στό Πουρίμ, νά μετασχηματίσιν τήν ἀνάγνωση τοῦ Σέδες καί γενικά θά φέρουν τοὺς μαθητές κοντά στοὺς νόμους καί τό πνεῦμα τῶν ἐβραϊκῶν γιορτῶν, θά τοὺς γνωρίσουν σωστά τή θρησκεία καί τίς παραδόσεις τοῦς. Τόν τομέα αὐτόν ἔχει ἀναλάβει τώρα τό ζεῦγος Π. Κοέν καί ἡ κ. Ρ. Ἀμγκαρ. Ὁ Ραββῖνος διδάσκει στά παιδιά τήν ἐβραϊκή ἱστορία, συντελώντας ἔτσι κι αὐτὸς στήν ἀποκλήρωση τῆς προσπάθειας γιά τήν πλήρη ἐβραϊκή ἀγωγή. Τό ἔργο αὐτό ἐκτελεῖ τώρα ὁ σ. Ραββῖνος κ. Μιζάν.

Τό Σχολείο διαθέτει ειδική καθηγήτρια γυμναστικής, τήν κ. Γιαννοπούλου, ή όποία εφαρμόζοντας σύγχρονες μεθόδους, πετυχαίνει να γυμνάσει τά παιδιά, ιδίως τά μικρότερα, μέσα σέ άτμόσφαιρα παιγνιδιού καί χαράς. Τό μάθημα τής ρυθμικής δίδαξε επί σειράν έτών στό Σχολείο ή ειδική καθηγήτρια κ. Ζαμπούρα καί τά δύο τελευταία χρόνια ή δ. Εύθυμίου. Έφέτος, προσωρινά, δέν διδάσκεται, λόγω δυσκολιών στή μεταφορά τών μαθητριών.

Επί σειράν έτών επίσης διδάσκει τήν ώδική στό Σχολείο ή μουσικός κ. Ρούσσου καί τά παιδιά του Σχολείου, συνήθως, τραγουδούν ώραιότατα στίς διάφορες σχολικές γιορτές πού διοργανώνονται.

Τό Σχολείο επίσης δέν άμελεί τή διδασκαλία τής ξένης γλώσσας. Είχε εισαγάγει στήν άρχή τή διδ/λία τών άγγλικών στίς δύο άνωτερες Τάξεις Ε' καί ΣΤ'. Από πέρσι τά άγγλικά διδάσκονται από τήν Δ' Τάξη καί έφέτος άρχίζει ή διδ/λία του μαθήματος από τήν Γ' Τάξη. Η καθηγήτρια δ. Μπενβενίστε έχει αναλάβει τόν τομέα αυτόν από του τρέχοντος σχολ. έτους.

Στό Σχολείο, από τής Ιδρύσεώς του, καταβλήθηκε προσπάθεια νά δημιουργηθεί βιβλιοθήκη γιά τίς ανάγκες τών δασκάλων καί τών μαθητών. Προς τούτο έδειξαν ενδιαφέρον καί πολλοί γονείς καί μαθητές πού μέ διάφορες δωρεές πλούτισαν τή βιβλιοθήκη του Σχολείου... Σήμερα, έκτός τής γενικής βιβλιοθήκης, υπάρχουν καί μικρές κατά τάξεις μέ βιβλία ανάλογα μέ τήν ηλικία καί τά διαφέροντα τών μαθητών, πού λειτουργούν καί μέ τό δανειστικό σύστημα.

Τό Σχολείο διαθέτει ειδική αίθουσα προβολών, έξοπλισμένη μέ σύγχρονα όπτικοακουστικά μέσα, πού χρησιμοποιείται εύρύτατα από τούς δασκάλους γιά τήν πιό έποπτική διδασκαλία πολλών μαθημάτων.

Στό έργαστήριο φυσικής καί χημείας, πού διαθέτει τό Σχολείο, υπάρχουν σειρές όργάνων γιά τή φυσική πειραματική καί άλλα έποπτικά μέσα γιά τήν καλύτερη διδ/λία διαφόρων μαθημάτων.

Κατάβάλλεται προσπάθεια καί οι ίδιοι οι μαθητές νά κατασκευάζουν, μέ απλά μέσα, στοιχειώδη όργανα γιά τή φυσ. πειραματική, συλλογές διάφορες γιά άλλα μαθήματα

καί γενικά νά έχουν προσωπική συμβολή στό μάθημα.

Ο πολύγραφος του Σχολείου, μέ τήν έποπτεία τής κ. Ρεκανάτη, λειτουργεί θαυμάσια καί έξυπηρετεί τούς δασκάλους σ' όλες τίς έκδηλώσεις τής δουλειάς τους.

Γιά τήν πληρέστερη επίσης ένήμερωση τών μαθητών τό Σχολείο καταρτίζει πρόγραμμα έκδρομών καί έπισκέψεων σέ χώρους άρχαιολογικούς, μουσεία, ένδιαφέροντα τοπία, έργοστάσια, στό πλανητάριο κ.ά.

Η έκάστοτε σχολική έπιτροπή προσπαθεί νά παρέχει στό Σχολείο όλα τά μέσα γιά τήν όμαλή καί άνετη λειτουργία του καί είναι γεγονός ότι όλοι όσοι κατά καιρούς διετέλεσαν μέλη τής, προσπάθησαν μέ κάθε τρόπο, νά βελτισσουν, σέ κάθε τομέα, τή σχολική κατάσταση. Ένα από τά πολλά δείγματα του ένδιαφέροντός τους είναι καί ή μεγάλη μορφωτική καί εκπαιδευτική έκδρομή, πού όργανώθηκε πέρσι στό Ίσραήλ γιά τό διδακτικό προσωπικό, μέ άπώτερο σκοπό τόν πλουτισμό τής έμπειρίας τών δασκάλων καί τήν παρακολούθηση σχολείων καί συστημάτων, πού ακολουθούνται εκεί.

Δ'. ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ ΜΕ ΤΟΥΣ ΓΟΝΕΙΣ

Η είλικρινής καί πρόθυμη συνεργασία Σχολείου — Οικογένειας είναι πρωταρχικός παράγοντας γιά τήν έπιτυχία του έργου του Σχολείου. Όσες έπιδιώξεις κι άν προγραμματίσει τό Σχολείο, θά άποτύχουν, άν δέν έξασφαλιστεί αυτή ή προϋπόθεση.

Στό Σχολείο μας ή συνεργασία αυτή γίνεται μέ τούς παρακάτω τρόπους:

- 1) Μέ τήν προγραμματισμένη σέ τακτές ώρες τής ήμέρας καί τής έβδομάδας έπαφή τών γονέων μέ τούς δασκάλους τών παιδιών τους.
- 2) Μέ τήν εύκαιρία τής έπιδόσεως τών έλέγχων προόδου τών μαθητών ανά τρίμηνο.
- 3) Μέ τίς ιδιαίτερες συνεντεύξεις γονέων μέ τή Διεύθυνση ή τήν ψυχολόγο του Σχολείου, ύστερα από αίτηση του γονέως ή ύστερα από πρόσκληση τών αρμοδίων φορέων του Σχολείου.
- 4) Μέ τήν εύκαιρία θρησκευτικών, ένθικών καί ψυχαγωγικών έορτών.

Παιδιά του Σχολείου έτοιμάζουν δέματα μέ Ιματισμό

- 5) Μέ την ευκαιρία καλλιτεχνικών ή γυμναστικών εκδηλώσεων του Σχολείου.
- 6) Μέ τη συμμετοχή των γονέων σε ειδικές συγκεντρώσεις, που τυχόν διοργανώνει το Σχολείο, για την ανάπτυξη παιδαγωγικών ή ψυχολογικών θεμάτων.
- 7) Μέ την παροχή ειλικρινών πληροφοριών εκ μέρους των γονέων για τη συμπλήρωση του δελτίου ατομικότητας του μαθητή.
- 8) Μέ τη συμμόρφωση των γονέων προς τις γραπτές ή προφορικές υποδείξεις των φορέων του Σχολείου, σε θέματα που αφορούν ατομικά τό παιδιά τους ή την εύρυθμη και κανονική λειτουργία του Σχολείου.

Ε' ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ

Ένας πραγματικά χαριτωμένος χώρος του Σχολείου είναι το Νηπιαγωγείο. Άνετο, εξοπλισμένο μ' όλα τὰ σύγχρονα μέσα, μέ πλήρες προσωπικό, μέ θαυμάσια παιδική χαρά καί μέ έπικεφαλής τή νηπιαγωγό κ. Άντωνίου, είναι ένας μικρός παράδεισος γιά τὰ νήπια.

Έκει εφαρμόζεται ό,τι καλύτερο καί πιά άποδοτικό υπάρχει στά μέχρι σήμερα συστήματα γιά τήν προσχολική ηλικία.

Σειρά άσκήσεων, επί πλέον, φτιαγμένη από τή νηπιαγωγό, βοηθεί στην καλλιέργεια καί τήν ανάπτυξη τής νοημοσύνης καί τής παρατηρητικότητας του παιδιού καί του παρέχει ικανά έφόδια γιά τή φοίτησή του στο Δημοτικό Σχολείο.

Άκόμη αρχίζουν νά μαθαίνουν ό,τι έχει σχέση μέ τὰ έβραϊκά ήθη καί έθιμα καί οργανώνουν τίς μικρές γιορτούλες τους είτε μέ τήν ευκαιρία έβραϊκών γιορτών είτε γιά άλλες έθνικές γιορτές ή έπικαιρότητες... Ένα κλίμα χαράς καί εργασίας χαρακτηρίζει τήν ατμόσφαιρα των μικρών του Νηπιαγωγείου μας.

Η άρμονική άκόμη συνεργασία των φορέων του Νηπιαγωγείου μέ τούς γονείς, πού γίνεται μέ ατομικές συνεντεύξεις ή ομαδικές συγκεντρώσεις, διευκολύνει κατά πολύ τή δουλειά του. Συντελεστής άκόμη γιά τήν καλή λειτουργία του είναι καί ή βοήθεια πού προσφέρει σ' αυτό ή κοινωνική λειτουργός — ψυχολόγος του Σχολείου μας κ. Σαμαρά.

ΣΤ' ΣΧΟΛΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

Τό Σχολείο λειτουργεί υπό τήν άμεση έποπτεία τής Ισραηλιτικής Κοινότητας Άθηνών, μέσω διορισμένης Σχολικής Έπιτροπής, καί ύπάγεται στην Δ' Έπιθεώρηση Δημοτικής Έκπαιδεύσεως, διαμερίσματος Άνατολικής Άττικής.

Η Σχολική Έπιτροπή, σε συνεργασία μέ τό Διευθυντή του Σχολείου, έποπτεύει γενικά τό Σχολείο, ενημερώνεται από αυτόν γιά τήν καλή λειτουργία του, κανονίζει τὰ οικονομικά θέματα καί προσπαθεί νά παρέχει στο Σχολείο όλα τὰ μέσα γιά τήν καλύτερη όργάνωση καί άπόδοσή του.

Ζ' ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Αυτό, σε γενικές γραμμές, είναι τό Ιστορικό του Σχολείου μας καί αυτή ή όργάνωσή του, μία όργάνωση σύγχρονη, τέλεια, όσο είναι δυνατό, πού τήν κάνουν πιά τέλεια ή εργατικότητα. ή φιλοτιμία καί ό ζήλος όλων εκείνων πού εργάζονται στο Ίδρυμα αυτό καί πού έχουν θέσει σάν προορισμό τους τή διαρκή βελτίωση καί τήν άνοδο τής στάθμης του.

Απομένει νά έκτιμηθεί τό έργο του καί από όλους εκείνους πού έχουν παιδιά στο Σχολείο, καί κατά τή γνώμη μας έχει έκτιμηθεί από τό άποτελέσματά του, στο διάστημα των έτών πού λειτουργεί.

Η καλύτερη όμως δικαίωση των μοχθούντων στο Σχο-

Άπό μία έκστρατεία των μαθητών του Έβραϊκού Σχολείου γιά τήν άναδόσωση διάφόρων περιοχών.

λείο, θά ήταν άν όλα τὰ παιδιά τής Ισραηλιτικής Κοινότητας Άθηνών φοιτούσαν σ' αυτό καί νά μήν υπήρχε έστω καί ή ελάχιστη διαρροή προς άλλα Σχολεία.

Άς ελπίσουμε ότι κάποτε θά τό πετύχουμε.

ΣΤΑΥΡΟΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΑΤΟΣ

Έπίσκεψις του κ. Μ. Klein στην Άθήνα

Ο γραμματέας τής Έπιτροπής Διεθνών Σχέσεων του Παγκοσμίου Έβραϊκού Συμβουλίου κ. Μ. Klein έπεσκέφθη τήν Άθήνα καί είχε έπαφές μέ εκπροσώπους τής ελληνικής χριστιανικής θρησκευτικής καί πνευματικής ήγεσίας.

Στόν Σύνδεσμο «Έλλάς - Ισραήλ» Θ/νίκης: Όμιλία γιά τή γεωργία στο Ισραήλ

Στίς 28 Δεκεμβρίου στην Ισραηλιτική Λέσχη Θεσσαλονίκης, μέ πρωταβουλία του Συνδέσμου «Έλλάς - Ισραήλ» τής Ιδίας πόλεως, έγινε όμιλία του γεωπόνου κ. Άν Γάλλη γιά τή γεωργία στο Ισραήλ.

Η όμιλία περιελάμβανε τίς έντυπώσεις του όμιλητού από έπίσκεψή του στο Ισραήλ, μαζί μέ άλλους γεωπόνους, τόν Ιούλιο 1977.

Σέ μία κατάμεστη μέ πολλούς εκπροσώπους του γεωπονικού κόσμου καί άνώτερα στελέχη τής Αγροτικής Τραπέζης αίθουσας, τόν όμιλητή παρουσίασε ό γνωστός λόγιος τής συμπρωτεύουσας κ. Γεωργ. Ζωγραφάκης.

Ἑλευθερία (Λαρίσης): Μὲ τίτλον «Συνεργάτες τῶν Ναζι στὴν κατοχὴ ἔφεραν τὴν καταστροφὴ στὴ Γαλλία» γράφει ὅτι «Κατὰ τὴν διάρκειά τῆς ναζιστικῆς κατοχῆς στὴν Γαλλία, Γάλλοι ἀστυνομικοὶ οἱ ὁποῖοι εἶχαν συνεργασία μὲ τὸ κατοχικὸ καθεστῶς, κυνηγοῦσαν τοὺς Ἑβραίους σ' ὅλη τὴν χώρα. Πάνω ἀπὸ ἑκατὸ χιλιάδες Γάλλοι στὴν περίοδο 1940 - 44 βοήθησαν τοὺς Γερμανοὺς καὶ εἶχαν ἀποτελέσει τὴν «Λεγεώνα τῶν ἑθελοντῶν ἐναντίον τοῦ μολοσεβικισμοῦ». Καὶ αὐτοὶ οἱ Γάλλοι «ἐθελοντές» μετὰ τὸ δεύτερο παγκόσμιον πόλεμον καὶ παρὰ τὴν καταστροφὴ τῆς ναζιστικῆς Γερμανίας, δημιούργησαν προβλήματα στὶς ἀρχὲς τῆς χώρας διότι νόμιζαν πῶς ὁ καιρὸς δὲν εἶχε περάσει καὶ μποροῦσαν νὰ συμπεριφέρονται «ὅπως καὶ τότε» στοὺς Γάλλους πατριώτες» (11/1).

Θεσσαλία (Βόλου): Ἡ κ. Ἑλ. Τριάντου σὲ ἄρθρον τῆς «Βαρσοβία: Ἰανουάριος 1945» ἀναφέρει ὅτι «Ἡ Βαρσοβία ἀκόμα στάθηκε το σύμβολο καὶ τὸ ἐπιστέγασμα τῆς τραγωδίας, τῆς μεγάλῃς τραγωδίας τῶν Ἑβραίων. Τὸ μεγάλο Γκέττο, τὸ μικρὸ Γκέττο, τὸ Ἀου-σβίτς, ἡ Τρεμπλίνκα καὶ τὸ Μάιντάνεκ πέρασαν στὴν παγκόσμια ἱστορία σὰν αἰσχύνῃ γιὰ τὸν πολιτισμὸ καὶ καταρράκωση τῆς ἐθνικῆς ἀνθρωπότητος. Ἀλλὰ ὅς ἀφήσωμε τοὺς νεκροὺς ἡσυχους πιά στὴ σιγὴ τοῦ τάφου τους» (14/1).

Οικονομικὸς Τύπος: Σὲ ἄρθρο μὲ τίτλο «Ἰσραηλινὴ τραγωδία πρὶν ἀπὸ σαράντα χρόνια» καταλήγει: «Καὶ ὀφείλει ὁ κόσμος δολοκλήρος νὰ μὴ ξεχνᾷ, ἀλλὰ νὰ υπενθυμίζει σὲ κάθε τραγωδία, ὅχι μόνον γιὰ νὰ τιμᾷ τὰ ἀθῶα θύματα, ἀλλὰ περισσότερο γιὰ νὰ φρονηματίζει τὸν ἴδιον τὸν ἑαυτὸ του...» (15/1).

Ριζοσπάστης! Σὲ ἐπιστολὴ τοῦ ὁ κ. Στ. Βαμβέτσος (ἀξιωματικὸς ἐ.ἀ. — Ἰωάννινα) ἀναφέρεται στὴν ἡρωικὴ συμβολὴ τοῦ συνταγματάρχου Φριζὴ στὸν πόλεμον τοῦ 1940 (21/1).

Βῆμα: Νεοναζιστὲς στὴ Γερμανία ἀνατίναξαν κεραίες τηλεοπτικῶν σταθμῶν γιὰ νὰ μὴ μεταδοθῇ τὸ «Ὁλοκαύτωμα» τῶν Ἑβραίων. (20/1) Στὸ μεταξύ οἱ Γερμανοὶ παρακολοθοῦν αὐτὴ τὴν ταινία μιά καὶ «ἡ ἱστορικὴ γνώμη πρέπει νὰ μείνῃ ζωντανή», γράφει ἡ **Μακεδονία** (25/1): Τέλος ἡ Ἑνωσις ἑξέων Ἀνταποκριτῶν τοῦ Χόλλυγουντ βράβευσε τὴν ἴδια ταινία σὰν τὴν καλύτερη τηλεοπτικὴ σειρά.

Ἑλεύθερος Κόσμος: Σὲ ἐπιστολὴ τοῦ ὁ κ. C. Minutoli, Ἰταλὸς ποὺ μαθαίνει ἑλληνικά, γράφει «Ἄλλη γλῶσσα ποὺ δίνει ἐν διδάγμα εἶναι ἡ ἑβραϊκὴ. Οἱ Ἑβραῖοι τοσαύτην σημασίαν ἀποδίδουν εἰς τὴν γλῶσσαν διὰ τὴν πνευματικὴν ἐξέλιξιν τοῦ λαοῦ, ὥστε γλῶσσαν τοῦ κράτους τοῦ Ἰσραὴλ εἰσήγαγον τὴν ἑβραϊκὴν, ἡ ὁποία δὲν ἦταν καθομιλουμένη ἀπὸ τὸν 4ον αἰῶνα π.Χ. Ἐνυπολανθάνει εἰς τοιαύτην νοοτροπίαν ἡ ἀντίληψις τῆς αἰωνίας γλώσσης, ἐνὸς αἰωνίου λαοῦ» (24/1).

«ΑΓΚΑΘΙΑ ΣΤΙΣ ΣΧΕΣΕΙΣ ΕΛΛΑΔΟΣ — ΙΣΡΑΗΛ»

«Ἡ παράλειψη βαρύνει τὴν Ἀθῆνα»

Μὲ τὸν παραπάνω τίτλο ἡ ἐγκυρὴ ἑβδομαδιαία ἐπιθεώρηση «Πολιτικά Θέματα» δημοσιεύει (6/1) τὸ παρακάτω ἄρθρον:

«Πρὶν ἀκόμη στεγνώσει τὸ μελάνι τῶν ὑπογραφῶν στὰ πρωτόκολλα εἰσόδου τῆς Ἑλλάδος στὴν Εὐρωπαϊκὴ Οἰκονομικὴ Κοινότητα, ὁ ὑπουργὸς Ἐξωτερικῶν τοῦ Ἰσραὴλ Μωσὲ Νταγιάν δήλωσε πρὸς τοὺς δημοσιογράφους στὸ Τέλ Ἀβίβ ὅτι «δὲν εἶναι δυνατόν νὰ συνεχίζεται αὐτὴ ἡ ἀνωμαλία». Ὁ Ἰσραηλινὸς ἐπίσημος μίλουσε γιὰ τὴν ἀδικαιολόγητη ἐπιμονὴ τῆς Ἑλλάδος νὰ μὴν ἀναγνωρίζει ἐπισήμως τὴν χώρα του — μιά κατάσταση ποὺ ἐνῶ μὲ κανένα τρόπο δὲν ἐπηρεάζει τίς ἑξαιρετικὲς σχέσεις ποὺ ὑπάρχουν μεταξύ Ἑλλάδος καὶ Ἰσραὴλ, ἐντούτοις δὲν παύει νὰ εἶναι μιά διπλωματικὴ «ἀνωμαλία».

Τὸ Ἰσραὴλ δὲν ἔχει πρεσβεία στὴν Ἀθῆνα, ἀλλὰ διπλωματικὴ ἀντιπροσέπεια. Αὐτὸ τὸ «στάτους» θέτει τὸν Ἰσραηλινὸν πρεσβευτὴ Νισισίμ Γιαϊς στὸ τέρμα τῆς ἱεραρχίας τοῦ διπλωματικοῦ σώματος στὴν ἑλληνικὴ πρωτεύουσα. Ἀνάλογη εἶναι ἡ θέση τοῦ ἀρχηγοῦ τῆς ἑλληνικῆς διπλωματικῆς ἀποστολῆς στὸ Τέλ Ἀβίβ. «Ἐμὰς δὲν μὰς ἐνοχλεῖ», λέγει Ἰσραηλινὸς ἐκπρόσωπος, «Ἡ παράλειψη γιὰ πλήρη ἀποκατάσταση τῶν σχέσεων βαρύνει τὴν Ἀθῆνα». Τὸ ρῆμα ποὺ χρησιμοποιοῖ ὁ ξένος διπλωματικὸς δείχνει τὸ μέγεθος τῆς ἐνοχλήσεως.

Ἕνας στοὺς δέκα. Ὅλες οἱ χώρες τῆς Κοινῆς Ἀγορᾶς διατη-

ροῦν στενὲς διπλωματικὲς σχέσεις μὲ τὸ Ἰσραὴλ σὲ ἐπίπεδο πρεσβευτῶν. Ἀλλωστε τὸ Ἰσραὴλ συνεργάζεται μὲ εἰδικὸ καθεστῶς μὲ τὰ κράτη — μέλη τῆς Ε.Ο.Κ. Ἡ εἰσὸδος τῆς Ἑλλάδος στὸ εὐρύτερο δυτικοευρωπαϊκὸ πλαίσιο ἀσφαλῶς τὴν ὑποχρεώνει ν' ἀποκαταστήσει τὴν ἀνωμαλία, γιατί σὲ ἀντίθετη περίπτωση θὰ βρισκεται σὲ φανερὴ παραφωνία μὲ τοὺς 9 ἄλλους ἐταίρους τῆς. «Κατὰ πρέπει νὰ γίνῃ», παραδέχεται στέλεχος τοῦ ἑλληνικοῦ ὑπουργείου Ἐξωτερικῶν. «Καὶ μάλιστα, σύντομα».

Καμιά ἐπίσημη ἑλληνικὴ δήλωση δὲν ἔχει μέχρι στιγμῆς προσδιορίσει πόσο ἀργὰ ἡ γρήγορα θὰ παραμερισθῇ «αὐτὸ τὸ ἀγκάθι», κατὰ τὴν προσφιλεῖ ἐκφραση Ἑλλήνων ἐπιχειρηματῶν ποὺ συνεργάζεται μὲ Ἰσραηλινούς οἰκους — ἀλλὰ κατὰ κάποιον ἀνεπίσημο ὑπαϊνισμό «ἴσως ἐντὸς τοῦ τρέχοντος ἔτους».

Τὸ 1979 θὰ μποροῦσε νὰ ἦταν ἀσφαλῶς «χρόνος γιὰ πλήρεις διακρατικὲς σχέσεις» μεταξύ Ἑλλάδος καὶ Ἰσραὴλ. Πρὸς αὐτὴ τὴν κατεύθυνση δὲν ὑποχρεώνει μόνον ἡ ἔνταξη τῆς Ἑλλάδος στὴν Κοινὴ Ἀγορά, ἀλλὰ καὶ ἡ ὀριστικὴ ὑπογραφή συνθήκης εἰρήνης μεταξύ Ἰσραὴλ καὶ Αἰγύπτου, ποὺ προβλέπεται νὰ πραγματοποιηθῇ ἐντὸς τοῦ ἐπομένου 12μήνου, τὸ ἀργότερο — ἐντὸς τριῶν μηνῶν, τὸ συντομότερο. Ὅπως λέγει χωρὶς περιφράσεις φίλος τοῦ Ἰσραὴλ στὴν Ἀθῆνα: «Σκέψου νὰ τὰ φτιάξουν οἱ Αἰγύπτιοι μὲ τοὺς Ἑβραίους καὶ νὰ τοὺς κρατοῦν σὲ ἀπόσταση οἱ Ἑλληνες».

Μία αἰσιόδοξη πρόβλεψη εἶναι ὅτι ἐντὸς τοῦ 1979 οἱ σχέσεις Ἑλλάδος καὶ Ἰσραὴλ θὰ ὁμαλοποιηθοῦν. Μιά ὑπεραισιόδοξη προοπτικὴ θὰ ἦταν (μετὰ τὴν διπλωματικὴ ἀποκατάσταση) ἀνταλλαγὴ ἐπισκέψεων τῶν πρωθυπουργῶν τῶν δύο χωρῶν στὶς ἀντίστοιχες πρωτεύουσες.

[Ἀναδημοσιεύσεις στὴ «Θεσσαλία» (Βόλου) 9.1.1979].

2. ΠΕΡΙ ΙΣΡΑΗΛ

Ἀπογευματινὴ: Περιοδεῖα στὸ Ἰσραὴλ ἀρχικά καὶ ἀργότερα σὲ χώρες τῆς Εὐρώπης καὶ τίς Ἠνωμένες Πολιτεῖες, θὰ πραγματοποιήσουν ὁ Μάνος Χατζιδάκις καὶ ὁ Σπύρος Σακκάς. Θὰ παρουσιάσουν τραγούδια, παλαιὰ καὶ νέα, τοῦ Χατζιδάκι, ποὺ θὰ τραγουδήσῃ ὁ βαρύτονος Σακκάς, μὲ συνοδεία στὸ πιάνο ἀπὸ τὸ συνθέτη. Ἡ περιοδεῖα στὸ Ἰσραὴλ θὰ ἀρχίσει στὶς 10 Ἰανουαρίου καὶ θὰ διαρκέσει ἕνα δεκάημερο. Θὰ περιλάβῃ τέσσαρις ἐμφανίσεις στὶς πόλεις Τέλ - Ἀβίβ, Ἱερουσαλὴμ καὶ Γιάφα (2/1)

Ἑλεύθερος Κόσμος: Μὲ τίτλο «Στὴ Σιβηρία ἀντὶ τοῦ Ἰσραὴλ» παρουσιάζει τὴ συνεργάτιδά τοῦ Ἀνατόλυ Σαράνσκυ, Ἴντα Νούντελ ποὺ «βρίσκεται καὶ ζεῖ» στὴ Σιβηρία, μοναδικὴ γυναίκα ἀνάμεσα σὲ 200 κλέφτες καὶ δολοφόνους ποὺ ἔχουν, ὅπως καὶ αὐτὴ, καταδικασθῇ σὲ κατανγκαστικά ἔργα. Μόνο ποὺ ἡ Ἴντα Νούντελ δὲν εἶναι δολοφόνος! Εἶχε μόνο τὴν «ἀτυχία» νὰ μὴ μπορῇ νὰ καταπιῇ ἀδιαμαρτύρητα τίς διακρίσεις εἰς βόρος τῶν Ἑβραίων τῆς Σοβιετικῆς ἑνώσεως, καὶ νὰ μὴ μπορῇ νὰ παραδεχθῇ πῶς ἀκριβῶς, ἐπειδὴ ἦταν Ἑβραία, ἔπρεπε νὰ μείνῃ ἀνεργη, μ' ἕνα δίπλωμα μηχανικοῦ στὸ χέρι» (31/12/78)

Ἑδῶ Χαλκιδική: Στὸ λεύκωμα αὐτὸ δημοσιεύονται ἐνδιαφέρουσες ἐντυπώσεις τῆς κ. Γαλ. Παλαιολόγου ποὺ ἐπισκέφθη τὸ Τέλ - Ἀβίβ μὲ τὴν εὐκαιρία τοῦ Συνεδρίου τῆς Διεθνούς Ὁμοσπονδίας Δημοσιογράφων - Συγγραφέων Τουρισμοῦ (F.I. 1.6.77).

ΓΚΟΛΝΤΑ ΜΕΪΡ

Γιά τόν ήρωισμό της καί τήν έκπληκτική ανιστόρητη τόλμη της, γιά τήν πειθώ της καί τήν απaráμιλλη διπλωματία της γραφτήκανε πολλά. Τήν είπαν «Μητέρα του 'Ισραήλ», τήν τοποθέτησαν στήν πλειάδα τών «Μεγάλων» δημιουργών του βιβλικού Κράτους. 'Ιστόρησαν πόσο τήν είχαν παραδεχτεί κι οι πολιτικοί της αντίπαλοι ακόμη, γιά τή φανατική της προσήλωση στο 'Εργατικό Κόμμα, αλλά καί γιά τό θάρρος της νά δίνει πολιτικές λύσεις, πού άντρες συνάδελφοί της θά δίσταζαν.

Ποτέ ο ελληνικός Τύπος δέν έχει γράψει τόσα πολλά μέ τό θάνατο 'Ισραηλινού ηγέτη, βιογραφικά, ψυχογραφικά, έγκωμιαστικά. Όλες, ή σχεδόν, οι ελληνικές έφημερίδες γράψανε γιά τήν ξέχωρη Γυναίκα πού ήταν τόσο άνθρωπος, γιά τόν ξέχωρο Άνθρωπο πού έτυχε νάναι γυναίκα.

Δίπλα όμως στά τόσα της χαρίσματα, τίς άρετές καί τίς δυνατότητες πού είχε σάν πολιτικός καί πού γίνονται άκόμη πιό λαμπρά μέ τήν γυναίκα τους χροιά, υπάρχει κι ή θλιβερή πτυχή τής ζωής της, άκριβώς γιατί ήταν γυναίκα. Στά νέα της χρόνια, τότε πού έδωσε τήν πιό σκληρή καί άχαρη δουλειά γιά τό 'Ισραήλ καί τήν πολιτική, ή Γκόλντα υπήρξε μιά έρωτευμένη σύζυγος, γέννησε δύο παιδιά καί προσπάθησε νά ζήσει σάν οποιαδήποτε άλλη γυναίκα. Πίστευε πώς μπορούσε νά συνδυάσει τήν οικογενειακή καί τήν επαγγελματική της ζωή, αλλά απέτυχε. Γιατί τό έπάγγελμα της ήταν δεμένο στενά μέ τά ιδανικά της καί τήν παρέσυρε μακριά.

Άπό τά παιδικά της χρόνια μέ τά πογκρόμ τής Ρωσίας υπήρχε ένας πόλος πού έλκει, ένα ιδανικό, ή φλεγόμενη γι' αυτήν βάτος: Πρέπει οι Έβραίοι νά κυρίσουν στή γή τής Έπαγγελίας. Έχει πειστεί γι' αυτό καί έχει πείσει κι άλλους πολλούς μέ τούς πύρινους λόγους της, έφηβος ακόμη, στήν Άμερική, όπου έχει μεταναστεύσει μέ τούς γονείς άπό τήν Ρωσία.

Νιόπαντρη μέ τό Μωρίς Μείερσον τόν πείθει καί φεύγουν μετανάστες στήν Παλαιστίνη τό 1921. Γιά τήν Γκόλντα ή αναγέννηση του 'Ισραήλ μόνο μέ τήν κοινωνική διάρθρωση τών Κιμπούτς ήταν έφικτή. Γι αυτό καί φτάνοντας φρόντισε νά μπουν στό Κιμπούτς τής Μερχάβια. Έκεί δούλεψε πολύ καί προσπάθησε νά κάνει καί τό Μωρίς νά προσαρμοστεί στή σκληρή ζωή του. Παιριτήθηκε όμως γρήγορα καί σέ λίγα χρόνια μέσα μετακόμισαν στά 'Ιεροσόλυμα. Όταν άπόκτησε καί τά δυό της παιδιά αποφάσισε νά εγκαταλείψει τήν κοινωνική της προσφορά γιά ν' άφосιωθει στήν οικογένεια, έτσι όπως τόθελε ο άντρας της. Γιά νά τόν βοηθήσει οικονομικά άντί γιά άλλη δουλειά τότε ξενοπλένει στό σπίτι της. Άλλά ο δρόμος πούχει χαράξει τό πεπρωμένο της, κι ασφαλώς ή άμέριστη ανάγκη πούχει τό έβραϊκό στοιχείο τής Παλαιστίνης γιά ανθρώπους σάν τήν Γκόλντα τήν κάνουν μέλος του Συμβουλίου τών εργαζομένων γυναικών τής Έργατικής Όμοσπονδίας. Άπό τότε ή πολιτική της σταδιοδρομία εξελίχτηκε ραγδαία αλλά αντίστοιχα έσβηνε ή συζυγική της ζωή, ώσπου τελικά χώρισε μέ τό Μωρίς. Δέν έπαψε ν' αγαπάει τόν άντρα της

καί νά πονάει γιά τόν αναπόφευκτο αυτόν χωρισμό. Άλλά πιότερο υπέφερε καί δέν έπαψε νάχει τύψεις, αναγκασμένη πού ήταν νά αφήνει τά παιδιά της μόνα τους, μικρά, γιά τίς διαλέξεις, τίς περιοδείες καί τά μακρινά της ταξίδια. Σ' ένα άνώνυμο άρθρο της ή Γκόλντα έχει γράψει:

«Έχω κατασταλάξει πώς ή ψυχική πάλη κι ή άπελπισία τής μάνας πού πάει στή δουλειά της δέν μπορούν νάβρουν παραλληλισμό στήν ανθρώπινη έμπειρία.... αυτό τό βλέμμα του μικρού παιδιού πού ίκετεύει τή μητέρα του νά μείνει κοντά του, μπορεί νά τ' άντέξεις μόνο μέ μιά προσπάθεια υπεράνθρωπη τής θέλησης...»

Σ' αυτήν τήν υπεράνθρωπη προσπάθεια τής Γκόλντα καί στόν πόνο της γιά τά παιδιά της άς ύποκλιθούμε τώρα πού δέν είναι πιά παρά μιά θύμηση. Έτσι, έδωσε τή συμβολή της στήν δημιουργία του 'Ισραήλ κι άνοιξε τήν καρδιά της σ' όλα τά παιδιά του.

Η Γκόλντα άντεξε τήν καταπόνηση τής άρρώστιας καί τό φόβο του θανάτου γιατί ήξερε ότι ήταν άρρωστη όταν δέχτηκε τήν πρωθυπουργία τό 1969. Κι ήταν ακόμη πρωθυπουργός τό 1973 μέ τόν πόλεμο του Γιόμ Κιπούρ, όταν τό 'Ισραήλ μέ τήν άναπάντεχη έπίθεση τών Άράβων θήνυσε πολλά λύματα. Τότε όμως λύγισε. Δέν άντεξε όταν κατήν κατηγόρησαν γιά τό χαμό τόσων παιδιών. Λίγους μήνες μετά τόν πόλεμο παραιτήθηκε.

Ήταν βαριά ή κατηγορία γιά τό θάνατό τους, όλα τά παιδιά του 'Ισραήλ ήταν δικά της παιδιά.

Έτσι όμως φαίνεται νά νοιώθουν καί τά σημερινά νιάτα του 'Ισραήλ γιά τή μοναδική γυναίκα πρωθυπουργό πού πέτυχε άπόλυτα στό έργο της σέ παγκόσμια θεώρηση.

Άντί γιά έπικήδειο πάνω τό όρος του Χέρτζλ τά λόγια τούτα άκούστηκαν:

36ον Πληροφοριακόν Δελτίον δημοσιευμάτων Τύπου

ΤΟ ΧΡΟΝΟΓΡΑΦΗΜΑ ΚΑΜΠΑΝΕΛΛΗ

Τό χρονογράφημα τοῦ κ. Καμπανέλλη (στό ὁποῖο ἀναφέρεται τό κύριο ἄρθρο τοῦ παρόντος φύλλου) ἔδωσε ἀφορμή σέ πολλές διαμαρτυρίες. Μερικές ἀπ’ αὐτές (τῶν κ.κ. Ἀβρ. Μόρδου, Μ. Δανόν καί Ἰασ. Φριζή) δημοσίευσαν τὰ «Νέα», στό φύλλο τους τῆς 2/1/1979.

Συγκεκριμένα ὁ κ. Δανόν, μεταξύ ἄλλων, ἀναφέρει: Παρακαλῶ λοιπόν, τόν ἀρθρογράφο σας νά μοῦ ἀπαντήσει μέ στοιχεῖα στίς ἐξῆς ἐρωτήσεις μου: 1) Ποιοί καί πόσοι εἶναι οἱ «Ἑβραῖοι ἄλλοδαποί» πού... «συστηματικά καί ὀργανωμένα ἀγοράζουν ἐκτάσεις στήν Κρήτη» καί, κατά τή γνώμη του, γιά ποῖο «καταχθόνιο σκοπό»; 2) Ποιές (μέ ὀνόματα καί ἀποδείξεις) εἶναι οἱ ξένες Τράπεζες πού ἐλέγχονται ἀπό διεθνή ἑβραϊκά οἰκονομικά κυκλώματα (δουλογομένως ὁ ἀρθρογράφος σας διαθέτει καί... πλοῦσιο «λεξιλόγιο ὁρισμῶν»); 3) Ποιές ἀποδείξεις ἔχει ὅτι «ὁ διεθνὴς Σιωνισμός ἐπηρεάζει κυβερνητικούς θαλάμους καί θέσεις κλειδιά τῆς κρατικῆς μηχανῆς»; 4) Ποιές εἶναι οἱ «κακές γλώσσες πού λένε ὅτι ὑπάρχει στήν Ἑλλάδα ἑβραϊκή «πέμπτη φάλαγγ»;

Οἱ Ναζί ἐλεύθεροι!

Μέ τόν τίτλο αὐτό ἡ «Ἐλευθεροτυπία» (16/1) δημοσιεύει τό παρακάτω κύριο σχόλιο:

«Στίς 31.12.1979 ἐκπνέει ἡ προθεσμία γιά τή δίωξη καί τόν κολασμό τῶν ναζιστῶν. Καί ἀπό τήν 1.1.1980 ἐπέρχεται παραγραφή. Παραγραφή γιά ὅλα ἐκεῖνα τὰ ἐγκλήματα, μπροστά στό ὁποῖα περιδεῖς ἡ Ἀνθρωπότητα ἐκλείσει ἀπό ἴλιγγο καί σκοτοδίνη τὰ μάτια καί μπροστά στό ὁποῖα πελιδνῇ ἡ ἱστορία ἔσκυψε ντροπισμένη τό κεφάλι! Παραγραφή γιά ὅλη ἐκείνη τή φρικώδη ἐφευρετικότητα τῶν βρυκολάκων τοῦ Ἀουσβιτς καί τοῦ Νταχάου! Παραγραφή γιά τούς σφαγεῖς 12 ἑκατομμυρίων παιδιῶν, γιά τούς δημίους ἑκατομμυρίων ψυχῶν, γιά τούς ξεθεμελιωτές τῆς Εὐρώπης καί γιά τούς ἐμπρηστές τῆς οἰκουμένης...

Ὅταν ἡ νεοπαγῆς ὁμοσπονδιακή δημοκρατία τῆς Δυτικῆς Γερμανίας, κατά τό 1949, διερμηνεύοντας τό «συμμαχικό πνεῦμα», ἀλλά καί τή «συμμαχική θέληση», θέσπιζε τήν τριανταετή παραγραφή τῶν ἐγκλημάτων τῶν ναζιστῶν, γενική ἦταν ἡ ἐντύπωση ὅτι ὁ χρόνος αὐτός ἔφθανε καί περίσσευε γιά νά ἐπισημανθοῦν, συλληφθοῦν, δικαστοῦν καί τιμωρηθοῦν οἱ ναζίστες - ἐγκληματίες πολέμου. Ἀλλωστε δταν, στό 1949, θεσπιζόταν ἡ 30ετής παραγραφή ἥδη εἶχαν συλληφθεῖ καί παρεπεμφθεῖ 35.000 περίπου ναζίστες καί ἡ «αἰσιοδοξία» τῆς 30ετίας ἦταν δικαιολογημένη. Στά τριάντα, ὅμως, χρόνια πού διέρρευσαν πιάστηκαν καί δικάστηκαν μόνο 10.000 περίπου ναζίστες!...

Σύμφωνα μέ στοιχεῖα τῶν συμμαχικῶν ὑπηρεσιῶν καί τῶν διεθνῶν ἀντιναζιστικῶν ὀργανώσεων, ὑπάρχουν αὐτή τή στιγμή ἀνά τόν κόσμο - ζωντανοί - γύρω στίς 150.000 ναζίστες, οἱ ὁποῖοι ἀναμένουν τήν παραγραφή γιά νά ξαναφανοῦν στό προσκήνιο. Κι ἂν ἡ Ὁμοσπονδιακή Βουλὴ, τόν ἐρχόμενο Ἀπρίλη, ἐπικυρώσει τήν ἀπόφαση γιά τήν παραγραφή, εἶναι βέβαιο ὅτι κόπου... δέκα μεραρχίες ναζίστες θά ἐγκαταλείψουν τὰ κρησφύγετα καί τίς μεταμφιέσεις καί τὰ ψευδώνυμά τους καί θά ἐισβάλουν σέ μία Γερμανία, στήν ὁποία ἥδη ἔχει τεθεῖ σέ δεινὴ δοκιμασία ἡ δημοκρατία διά τῆς «ἐννόμου βίας».

Τό πρόβλημα δέν εἶναι γερμανικό. Τό πρόβλημα εἶναι πανευρωπαϊκό. Εἶναι γνωστή, ἄλλωστε, ἡ ἐπιρροή - φανερὴ καί κρυφὴ - πού ἀσκοῦν οἱ κρυπτόμενοι ναζίστες σέ τεράστια βιομηχανικά συγκροτήματα τῆς Ἡπείρου καί σέ χιλιάδες - λιγότερο ἢ περισσότερο γνωστές - προσωπικότητες τοῦ δημοσίου δικαιοκρατοῦ βίου. Ἡ Εὐρώπη ὀφείλει νά ἀντιδράσει. Ἡ Γαλλία, ἡ Βρεταννία, ἡ Ὁλλανδία, τὸ Βέλγιο, ἡ Δανία, ἡ Νορβηγία, ἡ Αὐστρία, ἡ Γιουγκοσλαβία, ἡ Ἑλλάδα, ἡ Τσεχοσλοβακία, ἡ Πολωνία, ἡ Οὐγγαρία, ἡ Ρουμανία, ἡ ΕΣΣΔ, τὸ Ἰσραήλ - καί κάθε χώρα ἡ ἐθνότης πού δοκίμασε τὴ ναζιστικὴ μπότα - ὀφείλει νά ὑπενθυμίσει στή Βόννη ὅτι πρῶτα τὴν ἴδια θά κατασπαράξουν οἱ 150.000 λύκοι πού καρτεροῦν ἐπὶ 35 χρόνια τήν... 31.12.1979...

1. ΠΕΡΙ ΕΒΡΑΙΩΝ

Βραδυνή: Μέ τίτλον «Οἱ μαρξιστές τῆς Αἰθιοπίας ξεκληρίζουν Ἑβραίους» γράφει ὅτι «Οἱ Μαρξισταὶ τῆς Αἰθιοπίας, ἐκτός ἀπὸ τούς Σομαλοὺς καί τούς κατοίκους τῆς Ἐρυθραίας, ἐξοντώνουν ἐπίσης συστηματικῶς καί τούς Ἑβραίους τῆς ἀφρικανικῆς αὐτῆς χώρας. Χθές, στό Τέλ Ἀβιβ, ἐκπρόσωποι τῆς ἑβραϊκῆς κοινότητος Αἰθιοπίας, κατήγγειλαν ὅτι πολλές ἑκατοντάδες ὁμοθρήσκων τους, τῶν ἀποκαλούμενων «φαλάτσας» ἐσφάγησαν ἀπὸ τὰ στρατεύματα τοῦ Μεγκίστου. Συνολικῶς ἡ ἑβραϊκὴ αὐτὴ κοινότης ἀριθμοῦσε μέχρι τό 1973 30.000 μέλη. Σήμερα εἶναι ἀγνωστο πόσοι ἐπιζοῦν» (3/1).

Ἑστία: Σέ ἀρθρον ὁ Καθηγητῆς κ. Θησ. Τζαννετάς μέ τίτλον «Ἑλληνισμός καί Ἀραβικός Κόσμος» ἀναφερόμενος στίς χώρες τῆς Ἀνατ. Μεσογείου γράφει, μεταξύ ἄλλων: «Διεσόδους εἰς τὰς χώρας ταύτας καί ἐπίδρασις τοῦ Ἑλληνισμοῦ εἶναι φαινόμενα ἰδιαίτε-
ως ἀξιοσημείωτα εἰς τούς Ἑβραίους τῆς Διοσποράς. Τούτων αἱ ἀποικίσεις ἔσχον εὐρείαν ἀνάπτυξιν εἰς τὰς χώρας τῆς Ἀνατολικῆς Μεσογείου κατὰ τούς Ἑλληνιστικούς Χρόνους, ἀφοῦ οἱ Ἑβραῖοι τῆς Ἀλεξανδρείας ἔφθασαν, κατὰ τόν 1ον αἰῶνα μ.Χ. νά ἀποτελοῦν τὸ τρίτον τοῦ ὅλου πληθυσμοῦ τῆς πολυανθρώπου αὐτῆς ἑλληνικῆς πόλεως. Παράλληλως, ὅμως, συνέβη κατὰ τούς χρόνους ἐκείνους τὸ κατ’ ἀρχὴν παράδοξον, ὅτι, χάριν ἀκριβῶς τῶν Ἑβραίων τῆς Αἰγύπτου οἱ ὁποῖοι ὠμίλουν τὴν ἑλληνικὴν γλῶσσαν καί δέν κατενόουν πλέον τὴν ἑβραϊκὴν τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης, μετεφράσθη αὕτη εἰς τὴν ἑλληνικὴν γλῶσσαν. Οὕτως ἐπαρνηματοποιήθη ἡ περιώνυμος μετάφρασις τῶν ἐβδόμηκοντα, ἡ ὁποία ἐθεράπευσεν ἀρχικῶς αὐτὴν τὴν σπουδαίαν βεβαίως, ἀλλ’ ἐπὶ μέρους ἀνάγκην λίαν ἐπιτυχῶς καθιερωμένην δέ, ἔπειτα, ἡ μετάφρασις αὕτη ἔχει μόνον διὰ τούς ἑλληνοφώνους Ἑβραίους, ἀλλ’ ἐπίσης διὰ τούς Ἑλλήνας καί τούς ἑλληνίζοντας τῶν χρόνων ἐκείνων, σήμερον δέ διεθνῶς χρησιμοποιεῖται ἀπὸ τούς ἑλληνομαθεῖς πιστοὺς τοῦ Χριστοῦ καί τούς μελετητὰς τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης» (5/1).

Ἀθηναῖος (The Athenian): Στὴν ἀγγλόφωνη αὐτὴ μηνιαία ἐκδοσι περιέχονται εἰκονογραφημένα ἀρθρα γιά τὸ Ἑβραϊκὸ Μουσεῖο τῶν Ἀθηνῶν τῆς κ. Ant. Moses καί γιά τούς Σεφارانτί Ἑβραίους τῆς Θῆνης τοῦ κ. Β. Παπακοσμᾶ (Ἰανουάριος).

«Οἱ γιοὶ τῆς ὀρθῶνονται, εὐτυχισμένη νά τὴν ἀνακηρύξουν»:

Πολλὲς γυναῖκες στάθηκαν γενναῖες
Ἀπ' ὅλες ἀνώτερη σύ ἦσουν
Ψέμα εἶν' ἡ Χάρη καὶ ματαιότητα ἡ Ὀμορφιά
Ἡ Γυναίκα πού ὑπακοῦει στὸν Αἰῶνα
Ἄξια ἐπαίνων μόνο αὐτὴ εἶναι
Τιμῆστε τὴν γιὰ τὸν καρπὸ τῶν μόχθων τῆς
Καὶ μπρὸς στὶς Πύλες τ' Οὐρανοῦ γιὰ τὸν Κριτὴ τῆς
Ἐγκώμιο θάνα τα ἔργα τῆς». (Παροιμίες Κεφ 31 στ. 24 – 31)

Τὰ λόγια αὐτά λές καὶ γράφτηκαν γι' Αὐτήν, χιλιάδες χρόνια πρὶν, στὴ Βίβλο.

POZA ASER

ΜΝΗΜΟΣΥΝΟ ΤΗΣ ΓΚ. ΜΕΪΡ ΣΤΗΝ ΑΘΗΝΑ

Τὸ Σάββατο 13 Ἰανουαρίου 1979 στὸ Κοινοτικὸ Κέντρο τῆς Ἰσραηλιτικῆς Κοινότητος Ἀθηνῶν ἔγινε τὸ μνημόσυνο τῆς Γκόλντας Μεΐρ.

Στὶς 5.30 μ.μ. τελέσθηκε τὸ θρησκευτικὸ μνημόσυνο στὴ Συναγωγή καὶ στὶς 7 μ.μ. στὸ Κοινοτικὸ Κέντρο, μαζεύτηκε ἕνα πλῆθος κόσμου γιὰ νά δώσει τὸν ὕστατο φόρο τιμῆς στὴν ἐκλιπούσα. Ὁ κ. Ἑρρίκος Λεβῆς, πρόεδρος τοῦ Κοινοτικοῦ Κέντρου παρουσίασε τὸν πρέσβη κ. Nissim Yaish, ὁ ὁποῖος μίλησε γιὰ λίγο γιὰ τὴ Γκόλντα Μεΐρ. Στὴ συνέχεια ὁ κ. Λεβῆς παρουσίασε τὸν κ. Νικόλαο Σταθάκη, πρόεδρο τοῦ Συνδέσμου «Ἑλλάς – Ἰσραήλ», ὁ ὁποῖος μέ συγκίνηση μίλησε γιὰ τὴ ζωὴ καὶ τὸ ἔργο τῆς ἐκλιπούσας, πού ἦταν ἀφιερωμένο στὸ Ἰσραήλ. Ἀναφέρθηκε μάλιστα στὴ συνάντηση πού ὁ ἴδιος εἶχε μαζί της σ' ἕνα ταξίδι του στὸ Ἰσραήλ καὶ πού πολὺ τὸν ἐπηρέασε.

ΧΡΟΝΙΚΑ זכרונות

Μηνιαῖον ὄργανον τοῦ Κεντρικοῦ Ἰσραηλιτικοῦ Συμβουλίου τῆς Ἑλλάδος
Γραφεῖα: Πειραιῶς 46, Ἀθήναι (106) - Τηλέφ. 52.29.153

Ἐπεύθυνος συμφώνως τῷ νόμῳ: Ὁ Πρόεδρος τοῦ ΚΙΣ Ἰωσήφ Λόβιγγερ (Πειραιῶς 46 – Ἀθήναι)

Ἐπιμέλεια ἐκδόσεως: Νίκος Τσαπιδῆς, μέλος τῆς Ἐνώσεως Συντακτῶν Περιοδικοῦ Τύπου.

Ἐπεύθυνος φωτοσυνθέσεως: Κατσαοῦνης ΕΠΕ, Σπ. Δοντά 10, Ἀθήναι

ΤΕΥΧΟΣ 16 • ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ 1979 • ΣΕΒΑΤ 5739

ΣΙΩΝΙΣΜΟΣ:

Μιά μορφή εἰρήνευσης

Παρόλο ὅτι οἱ συνθήκες πολὺ συχνά τὸν τοποθέτησαν σὲ μιὰ ἀμυντικὴ θέση ἀπὸ τὶς πηγές του, τὴν ἱστορίαν του καὶ τοὺς σκοποὺς του, ὁ Σιωνισμὸς παραμένει μιὰ κίνηση σύγχρονη, ἐπαναστατικὴ καὶ εἰρηνοποιός.

Ὁ Σιωνισμὸς εἶναι μιὰ ἀπὸ τὶς ἑδρες τοῦ πολυεδρικοῦ Ἑβραϊσμοῦ. Ἐστὶ καθορίζεται σὰν μιὰ κίνηση ἐθνικῆς ἀπελευθέρωσης, πού ἀποβλέπει στὸ νά ἀποκαταστήσει τὴν ἐπιστροφή στὴ Σιών μέ εἰρηνικά μέσα καὶ μέ δημιουργικούς τρόπους, προβάλλοντας συγχρόνως τὴν πνευματικὴ ὁψη τῆς τύχης τοῦ ἐβραϊκοῦ λαοῦ.

Ἡ ἀβέβαιη θέση τοῦ ἐβραϊκοῦ λαοῦ διὰ μέσου τῶν αἰώνων, τοποθετημένου ἀπὸ κάποια ἰδιότητα τῆς τύχης στὸ σταυροδρόμι μιᾶς ταραγμένης ἀνθρωπότητας καὶ πάντοτε περιτριγυρισμένου ἀπὸ ἐχθρικούς γείτονες, ἀρκεῖ αὐτὴ μόνη τῆς γιὰ νά ἐξηγήσει αὐτὲς τὶς εἰρηνικὲς προθέσεις.

Τὰ μικρὰ ἔθνη σπάνια μποροῦν νά ἐπιζήσουν ἐάν πρέπει ν' ἀντιμετωπίζουν συνεχῶς πολέμους. Παράδοξα, ἀπὸ τὸ Θεὸ τῶν Ὀπλων τοῦ Ἰσραήλ ἦρθε τὸ βασικὸ δόγμα, πού εἶναι αὐτὸ τοῦ Σιωνισμοῦ «Ὅχι μέ τὴ δύναμη οὔτε μέ τὴν ἐξουσία ἀλλὰ μέ τὸ πνεῦμα Μου».

Ἡ ἀρχή

Καὶ ὅμως, ἀπὸ ἀμνημονεύτων χρόνων, ὁ ἐβραϊκὸς λαὸς ἀγκιστρώθηκε σταθερά, ξεκινώντας ἀπὸ τὴν ἀρχή ὅτι γιὰ νά ἐπιζήσει ἕνας λαὸς, ἀκόμα καὶ στίς χειρότερες ἀντιξοότητες, δέν πρέπει ν' ἀφεθεῖ νά καταβληθεῖ, ἀλλὰ νά ἀντισταθεῖ καὶ ν' ἀπαντήσει. Σ' αὐτὸν τὸ μακρὺ ἀγῶνα γιὰ τὴν ἐπιβίωσή του, τὸ Ἰσραήλ ἔχασε πολλὲς μάχες ἀλλὰ ὄχι αὐτὸν τὸν ἴδιο τὸν πόλεμο.

Φαίνεται ὅτι πρέπει μέσα σ' αὐτὸ τὸ περιεχόμενο νά τοποθετηθοῦν οἱ πέντε Ἰσραηλο – ἀραβικοὶ πόλεμοι. Παρόλη τὴν πρόσκαιρη εὐφορία δέν φαίνεται ὅτι πρέπει ν' ἀποκλεισθεῖ κάθε πιθανότητα νά χυθεῖ αἷμα.

Ἰσχυρίζονται καμμιά φορά ὅτι ὅλες οἱ συμφορές τοῦ Σιωνισμοῦ προέρχονται ἀπὸ τὸ γεγονὸς ὅτι οἱ πρῶτοι ἀρχηγοὶ ἦσαν ἀνίκανοι νά προβλέψουν τὴν ἔκταση τῆς ἀραβικῆς ἀντίστασης. Τούς κατηγοροῦν πού δέν κατάλαβαν ὅτι αὐτὴ ἡ ἀντίσταση ἦταν μέρος τῶν στοιχείων ἐναντίον τοῦ Σιωνισμοῦ. Προσθέτουν ὅτι οἱ «πατέρες» τῆς κινήσεως εἶχαν ὕπο - εκτιμήσει τὴν ἀριθμητικὴ σπουδαιότητα τοῦ αὐτόχthonος πληθυσμοῦ πού ζοῦσε στὴν Παλαιστίνη καὶ πού εἶχε ὑποχρεθεῖ ν' ἀντισταθεῖ μέ ὅλα τὰ δυνατὰ μέσα σ' αὐτὸ πού θεωροῦσε σὰν μιὰ ἀνάκτηση τῆς χαμένης κυριαρχίας.

Αὐτὸ τὸ ἐπιχείρημα δέν εὐσταθεῖ. Ἀπὸ τὸ 1882, ὅταν ἐγκαταστάθηκε τὸ πρῶτο μεγάλο κύμα μεταναστῶν, ἀρχισαν νά ἐνδιαφέρονται γιὰ τὸ πρόβλημα τῆς ἐβραϊο – ἀραβικῆς συνύπαρξης. Τὸ 1891, ὁ φιλόσοφος Ἀχάντ Χαχάμ, αὐτὸς ὁ ἴδιος προειδοποιοῦσε τοὺς σιωνιστὲς ἀρχηγούς.

Ὁ πολὺ γνωστὸς παιδαγωγὸς Υ. Ἐπστάιν τὸ 1905 πείζε τὸ Γισοῦβ (ὅπως ὀνομάσθηκε ἡ Παλαιστίνη) νά προσέ-

χει και νά μήν ξυπνήσει «τό άποκοιμισμένο λιοντάρι». Πρό-
τεινε οι έγκαταστάσεις του πληθυσμού νά γίνονται σέ ό-
ρεινά και λίγο - κατοικημένα μέρη. Έπίσης ο Χέρτσλ άπει-
χε από τό νά είναι ένας άπλοικός πολιτικός άνδρας ζώντας
στήν αύταπάτη ότι «ή Γή του 'Ισραήλ ήταν μία γή χωρίς
λαό, περιμένοντας ένα λαό χωρίς γή». Άκριβώς γιατί είχε
συνείδηση αυτού του προβλήματος, πρότεινε ένα πολιτικό
Σιωνισμό.

Μεταξύ δύο πολέμων

Από τό 1919, τό άραβικό έθνικιστικό κίνημα προόδευ-
σε πολύ. 'Ο Δρ. Βάϊσμαν έκαμε ό,τι καλύτερο μπορούσε
γιά νά φτάσει σ' ένα modus vivendi (τρόπο ζωής) μέ τόν
Έμίρη Φεϋζάλ, τόν άντιπρόσωπο του άραβικού κόσμου
πού «ξυπνούσε». Έάν δέν συνέβαιναν έξωτερικά γεγονό-
τα, ή συμφωνία θά μπορούσε ίσως νά πραγματοποιηθεί.

Στά χρόνια πού άκολουθήσαν, τότε πού ή άραβική αντί-
σταση έπαίρνε έπικίνδυνες διαστάσεις, ο Δρ. Βάϊσμαν συ-
νέχισε νά εφαρμόζει συμφιλιωτική και ειρηνική πολιτική μέ
τους Άραβες. Τό 1931, ήταν μάλιστα έτοιμος νά έγκατα-
λείψει τήν πιθανότητα ίδρύσεως ενός έβραϊκού κράτους.
Αντιμετώπιζε, γιά νά σώσει τήν ειρήνη, τή δυνατότητα δη-
μιουργίας ενός κράτους δι - εθνικού. 'Ο Δρ. Μάγκνες και οι
όπαδοί του Brith Shalom έπέμεναν νά θέλουν νά έκμεταλ-
λευθούν τήν ευκαιρία μιάς έβραιο - άραβικής ειρήνης.
Ήσαν έτοιμοι νά πληρώσουν γι' αυτό μία υπέρογκη τιμή:
νά θεωρηθούν οι Έβραίοι τής Παλαιστίνης, πού ήσαν τό
40%, σάν μειονότητα, αλλά τίποτα δέν έγινε.

'Ο Μπέν Γκουριόν, ξεκινώντας από τίς μαρξιστικές του
άρχές, προσπάθησε και αυτός νά φτάσει σέ μία συμφωνία
μέ τους Άραβες. Οι εργατικοί σιωνιστές έπρεπε, κατά τή
γνώμη του, νά είναι αλληλέγγυοι μέ τους εργατικούς Άρα-
βες και νά τους βοηθήσουν ν' άποτινάξουν τόν ζυγό τής
έκμετάλλευσής από τόν άφέντη (ιδιοκτήτη τής γής). Όλες
οι προσπάθειες πού έγιναν σ' αυτή τήν κατεύθυνση κατέ-
ληξαν στήν άπογοήτευση και τήν άποτυχία. Όταν οι συνο-
μιλίες έφτασαν σέ άδιέξοδο, πείστηκε ο Μπέν Γκουριόν νά
παραδεχτεί ότι δέν έμενε στους σιωνιστές παρά μόνο μία
δυνατότητα: νά είναι έτοιμοι γιά μία στρατιωτική επίδειξη,
χωρίς νά άπευθύνουν έκκληση σέ κανένα.

'Ο Ζαμποτίνσκυ

Παράδοξα ο Ζαμποτίνσκυ (ένας από τους μαχητικούς
σιωνιστές, πού δέν δεχόταν συμβιβασμούς) απέδειξε τό
ρεαλισμό.

Οι προτάσεις, πού γνωστοποίησε από τό 1921, βασί-
ζονταν σ' αυτό πού όνόμαζε «σιδερένιο τείχος». Διαβε-
βαίωσε ότι, εάν υπήρχε στήν Παλαιστίνη μία έβραϊκή
πλειονότητα έπαρκής και άρκετά δυνατή γιά νά άμυνθεί σέ
κάθε άπόπειρα ανάκτησης τής χαμένης κυριότητας, οι
Άραβες θά συμφιλιώνονταν μέ τή σιωνιστική λύση έπειδή
ήταν δίκαιο νά έχουν οι Έβραίοι τουλάχιστον ένα δικό
τους κράτος. Έφόσον οι Άραβες είχαν τήν κυριαρχία πά-
νω σέ άρκετά άλλα ανεξάρτητα Κράτη, δέν θά ήταν μεγά-
λο κακό, εάν στήν Παλαιστίνη ήταν μία προστατευόμενη
μειονότητα. Τή θέση τους θά ζήλευαν άσφαλώς όλες οι
μειονότητες του κόσμου, γιατί αυτοί θά άπολάμβαναν τά ί-
δια δικαιώματα και τήν ίδια έλευθερία τής πλειονότητας.
Μέ μία μόνη εξαίρεση, άδύνατο νά παραδεχθούν τή σιωνι-
στική βάση του Κράτους. «Τό σιδερένιο τείχος» θά ήταν έ-
τσι άπρόσβλητο και θά βασιλευε ή ειρήνη.

Τά αίτια ενός ανταγωνισμού

'Ο Άχάντ Χαχάμ πίστευε ότι μία τέτοια ριζική λύση θά
επέφερε (στήν εφαρμογή της) πολλούς κινδύνους βίας.

Δέν μπορούσε νά δικαιολογηθεί ή δημιουργία του Κρά-
τους, εάν τό βάριανε στή συνείδησή του ότι χύθηκε έστω
και μία σταγόνα άραβικό αίμα. Πρέπει νά θυμίσουμε ότι ο
Άχάντ Χαχάμ ένδιαφερόταν περισσότερο νά λύσει «τήν ά-
πόγνωση του έβραϊσμού» παρά «τήν άπόγνωση των
Έβραίων».

Οι κυριότερες αιτίες τής Ισραήλο - άραβικής σύγκρου-
σης βρίσκονται στήν έλλειψη έπικρατοῦ του μετριοπαθούς
άραβικού στρατοπέδου. Στο πέρας των χρόνων, μέσα
στό αίμα πού χύθηκε, μερικές μετριοπαθείς άραβικές φα-
τρίες δήλωσαν ότι είναι έτοιμες γιά μία συμφιλίωση μέ τό
Σιωνισμό και μία έντιμη εξέταση των έβραιο - άραβικών
σχέσεων γιά νά βρεθεί μία φόρμουλα συνύπαρξης.

Αλλά ή φωνή τους πάντα πνιγόταν μέσα στις κραυγές
του μίσους. Κάτω από τή δύναμη τής βρετανικής Έντολής
(1922 - 1948) χιλιάδες όπαδοί τής μετριοπαθείας δολο-
φονήθηκαν από τους «άδελφούς» τους έξτρεμιστές. Στίς έ-
σωτερικές διαμάχες, οι φανατικοί όπαδοί του δίασμου
Μουφτ ή τής 'Ιερουσαλήμ τελείωναν πάντοτε σάν νικητές.

'Η ειρήνη μέ τόν «άπιστο» δέν θά παρεινόταν. 'Ο
μουσουλμανικός κόσμος δέν πείθεται στήν παρουσία,
στούς κόλπους του, «ξένων» στοιχείων, Έβραίων, Άσσυ-
ρίων, Μαρωνιτών, Κούρδων ή άλλων, έκτός άν αυτοί οι
τελευταίοι δέχονται τήν ίσλαμική άνωτερότητα και τό κα-
θεστώς του «πολίτη δευτέρας κατηγορίας».

'Η ειρηνική συνεργασία τής περίφημης χρυσής Ισπανι-
κής έποχής μεταξύ των Έβραίων και των Άράβων, πού
συχνά άναφέρεται σάν παράδειγμα, είναι μία εικονογρά-
φηση αυτής τής καταστάσεως πραγμάτων. Καμιά «ξένη»
κυριαρχία δέν είναι παραδεκτή, υπό όποιозδήποτε μορφή.
Έκεί είναι ή πηγή τής μέχρι σήμερα Ισραήλο - άραβικής
σύγκρουσης και έτσι μεταφράζεται στήν περίφημη φόρ-
μουλα των «όχι του Χαττάμι»: «όχι στήν άναγνώ-
ριση του Κράτους του 'Ισραήλ, όχι στήν εί-
ρήνη και όχι στίς διαπραγματεύσεις πού θά
μπορούσαν νά οδηγήσουν σ' αυτήν».

Δέν θά πρέπει όμως νά πιστεύουμε ότι ή ειρήνη δέν θά
έδραιωθεί ποτέ στή Μέση Άνατολή. Τά πράγματα αλλά-
ζουν. Αλλά αυτό σημαίνει ότι πρέπει νά μελετηθούν οι κα-
τάλληλοι όροι πού θά οδηγήσουν στήν άλλαγή. 'Η ειρήνη
είναι ένα χαρακτηριστικό στοιχείο, ένα άναπόσπαστο μέ-
ρος τής Δημοκρατίας. Κανείς δέν δίνει άξία στήν ειρήνη άν
δέν έχει πειστεί γιά τήν άξία των δημοκρατικών άρχων. 'Η
δικτατορία δέν δίνει καμιά αντικειμενική άξία στήν ειρήνη.
'Ο Μουσσολίνι ήταν ένα τυπικό παράδειγμα. Ίσχυριζόταν:
«ο πόλεμος είναι στόν άνθρωπο ό,τι ή μητρότητα στή γυ-
ναίκα», αφήνοντας έτσι νά έννοηθεί ότι τό φαινόμενο ήταν
όχι μόνο φυσικό, αλλά και άξίεπαίνο. 'Ο ειρηνισμός δέν μα-
θαίνεται μέσα σέ μία μέρα. Άν δέν κατανοήσουμε τίς άν-
θρώπινες άξίες, ή σύγκρουση δέν θά βρει ποτέ τή λύση
της.

Οι ευκαιρίες ειρήνης

Και όμως δέν άπελπιζόμαστε. 'Η ιστορία δέν εξελίσσε-
ται σέ ευθεία γραμμή, αλλά μέ διαδοχικές μεταβολές. 'Η
τεχνολογία έχει τήν τάση νά διαδίνει πιο γρήγορα τήν έκ-
παίδευση μέ τά μέσα ένηνρώσεως. Τό κάνει μέ ένα ρυ-
θμό μόλις άντιληπτό. 'Η άνθρωπότητα δέν μπορεί νά στα-
ματήσει στή μέση του δρόμου, έχει μπει στό δρόμο τής
πνευματικής άνάπτυξης. 'Η ειρήνη είναι άναπόφευκτη, ά-
σφαλώς, αλλά γιά νά μπορέσει νά διατηρηθεί πρέπει άκό-
μα νά είναι δίκαιη και σωστή.

ΓΙΩΣΕΦ ΝΕΒΑΔΑ

בית הכנסת

‘Η Συναγωγή

Σέ κάποιο Μιντράς αναφέρεται ότι μετά την κατασκευή της σκηνής του μαρτυρίου στην Ξερμο, ο Μωϋσής, διατάχθηκε να διδάξει τους ‘Ισραηλίτες και να τονίσει σ’ αυτούς τή σημασία της εγκαθιδρύσεως ομάδων μελέτης σέ κάθε Συναγωγή. Αútές οι ομάδες μελέτης θά είναι ταγμένες στην διαπαιδαγώγηση του λαού, πάνω στίς άρχές του ‘Ιουδαϊσμού.

Ασφαλώς, αυτό τό Μιντράς δέν μπορεί νά ληφθεί σοβαρά υπόψη σάν μιά μαρτυρία ότι ό Θεσμός τής Συναγωγής, όπως τήν γνωρίζουμε σήμερα, χρονολογείται από τήν πανάρχαια εποχή του Μωϋσέως. Σίγουρα, αυτό πού τό παραπάνω Μιντράς θέλει νά μās τονίσει είναι ότι, όπως ό ‘Ιουδαϊσμός είναι κάτι παραπάνω από αυτό πού υποδηλώνει ή λέξη Θρησκεία, έτσι και ή Συναγωγή πρέπει νά είναι κάτι παραπάνω από ένας απλός χώρος προσευχής. ‘Ότι, όμως, ό ‘Ιουδαϊσμός ένυπάρχει και άφορά όλους τούς τομείς της εκδηλώσεως τής ζωής, είτε αυτές είναι θρησκευτικές, οικονομικές ή κοινωνικές, έτσι και προορισμός τής Συναγωγής είναι νά γίνει αυτό τουτό τό σπίτι του ‘Εβραίου. Η Συναγωγή δέν άποτελεί μόνο τό υπόβαθρο επί του οποίου στηρίζεται ή θρησκευτική μας ζωή, τόν τόπο συναθροίσεως για τόν πνευματικό μας έμπλουτισμό και τήν ψυχική ανάταση, αλλά, πρωτίστως, είναι ένα **Σχολείο**, ένα συνεχές φροντιστήριο για τή μόρφωση του λαού επί του ‘Ιουδαϊσμού και για τόν τρόπον τής ζωής μας.

Και ό Θεσμός τής Συναγωγής, έτσι όπως τόν γνωρίζουμε, μορφοποιήθηκε στή βαβυλωνιακή έξορία, σύμφωνα με τήν παράδοση, όπως προαναφέραμε, οι ρίζες της θά πρέπει νά αναζητηθούν πολύ βαθύτερα μέσα στο χρόνο. Στους Ψαλμούς, ή συγγραφή των οποίων αποδίδεται στον Προφήτηντακτα Δαυίδ, στο κεφάλαιο 74:8 συναντάμε τήν έκφραση: **Moade - El**, ή οποία, όρισμένοι σχολιαστές υποστηρίζουν, ότι αναφέρεται στίς τότε υπάρχουσες αγνές λατρείας ή «προσευχής». ‘Ο Aquila, στην ελληνική μετάφραση τής Βίβλου, αποδίδει αυτήν τήν έκφραση, κυριολεκτικά, σάν «τόποι συναθροίσεως».

Πράγματι, και στή μεταγενέστερη ελληνική μετάφραση τής Βίβλου των ‘Εβδομήκοντα, ή λέξη **edah** πού σημαίνει «κοινότητα», «συνάθροιση ατόμων», και πού άποτελεί μία γραμματική παραλλαγή τής λέξεως **moade**, μεταφράζεται συνήθως ως Συναγωγή. Έξ άλλου ή αντίστοιχη άραμαϊκή

Τό από όρείχαλκο «Έχάλ - Άκόδες» μέ βιβλικές παραστάσεις, μιάς σύγχρονης άμερικανικής Συναγωγής.

λέξη του όρου **edah** είναι **Κ’ nishta**, έξού και ό τόπος συναθροίσεως των ατόμων ονομάζεται **be - Κ’ nishta**, (οίκος συναθροίσεως). Από εδώ αναπτύχθηκε και ή αντίστοιχη έβραϊκή όνομασία **Bet Hakeneset**, με τήν όποία άποκαλούμε, μέχρι και σήμερα, τή Συναγωγή. Είναι εύνόητον, φυσικά, πώς ό όρος **Bet Hakeneset** δέν συναντάται πουθενά στή Βίβλο. Έκεί, συναντάμε μόνο όρισμένες έκφράσεις (π.χ. **Moade - El**) πού ύπονοούν κάτι σάν τή Συναγωγή.

Μιά παρόμοια έκφραση χρησιμοποιεί και ό Προφήτης ‘Ιερεμίας όταν όμιλεί για τό **Bet Haam**, τόν οίκο του λαού. Και αυτή ή έκφραση, ύποστηρίζεται, ότι άφορά τούς δημόσιους εκείνους χώρους συναθροίσεως του λαού για νά άκούσει τά παραγγέλματα των Προφητών.

‘Ένας άρχαίος Θεσμός

Οι παραπάνω λίγες αναφορές από τή Βίβλο άρκούν για νά μās υποδηλώσουν ότι, από τό ξεκίνημα του έβραϊκού λαού προϋπήρχαν οι πρόδρομοι τής σημερινής Συναγωγής, ή όποια με τήν πάροδο του χρόνου και έξαιτίας των νέων συνθηκών πού παρουσιάσθηκαν στήν πορεία τής ζωής του λαού, (δηλ. βαβυλωνιακή έξορία, καταστροφή πρώτου και δεύτερου Ναού, κλπ), κατέστη ό κεντρικός πυρήνας γύρω από τόν όποίο αναπτύχθηκε ή έν γενεί θρησκευτική και κοινωνική ζωή του λαού. ‘Αρχαίοι ιστορικοί, όπως ό ‘Ιώσηπος και ό Φίλωνας, μās όμιλούν πρό δεκαεννιά, περίπου, αίωνων για τή Συναγωγή σάν ένα ‘Ιδρυμα, οι ρίζες του όποίου ανάγονται στην άρχαιότητα.

Στή Βαβυλωνία

Για νά καταλάβουμε σαφέστερα τήν ανάπτυξη και εξέλιξη τής Συναγωγής, υπό τή σημερινή μορφή της, είναι άπαραίτητο νά αναφερθοΰμε σέ μία ιστορική εποχή. Τό έτος 586 π.Χ. όταν τό νότιο Βασίλειο του ‘Ιουδα δέχθηκε τήν εισβολή των Βαβυλωνίων, ένα μεγάλο τμήμα του λαού όδηγήθηκε στην έξορία - τή γνωστή βαβυλωνιακή έξορία.

Οι έξόριστοι ‘Ιουδαίοι μετέφεραν μαζί τους τήν Τορά. Μεταξύ τους συγκαταλέγοντο και όρισμένοι Προφύτες, όπως ό ‘Ιεζεκιέλ, οι όποιοι αντίληφθηκαν πώς ή έθνική έβραϊκή λογοτεχνία, ή Τορά, γραμμένη στην έθνική γλώσσα, τήν έβραϊκή, άποτελούσε γι’ αυτούς τό μοναδικό σύ-

σιαστικό δεσμό με τὸ ἐνδόξο ἐθνικὸ παρελθὸν καὶ τὸ μοναδικὸ στήριγμα γιὰ τὸ μέλλον.

Ἐχει ὑποστηριχθεῖ ὅτι οἱ ἐπανελημμένες ἀναφορές περὶ τῶν συναθροίσεων τῶν πρεσβυτέρων μετὰ τοῦ Ἰεζεκίελ, γιὰ τίς ὁποῖες γίνεται μνεία στὸ ὁμώνυμο βιβλίον τοῦ τελευταίου (8:1, 20:1, κλπ), δύνανται νὰ θεωρηθοῦν σάν τὴ ἀπαρχὴ τοῦ δεσμοῦ τῆς Συναγωγῆς. Περισσότερο συγκεκριμένη, ὅμως, ἀπόδειξη περὶ τῆς ἀναπτύξεως τῆς Συναγωγῆς αὐτὴ τὴν ἐποχὴ εἶναι ἡ ἀναφορά περὶ «**μικροῦ ἁγιαστηρίου**», ποὺ διαβάζουμε στὸ ἐνδέκατο κεφάλαιο τοῦ βιβλίου τοῦ Ἰεζεκίελ: «Ὁὕτω λέγει Κύριος ὁ Θεός· Ἄν καὶ ἀπέρριψα αὐτοὺς μακρὰν μετὰ τῶν ἐθνῶν, ἀν καὶ διεσκόπισα αὐτοὺς εἰς τοὺς τόπους, θέλω εἶσθαι εἰς αὐτοὺς ὡς μικρὸν ἁγιαστήριον, ἐν τοῖς τόποις ὅπου ὑπάγωσι» (11:16). Καίτοι βρίσκονται μακριὰ ἀπὸ τὸ Μπέτ - Ἀρικντάς, τοῦ χώρου μέσω τοῦ ὁποῦ ἐπικοινωνοῦσαν μετὰ τὸ Θεό, δὲν θὰ πάψουν νὰ ἔχουν τὴ δυνατότητα ἐπαφῆς καὶ ἐπικοινωνίας μαζί του. Ἡ φράση «μικρὸν ἁγιαστήριον» ὑποδηλώνει τὸ ρόλο τῆς Συναγωγῆς καὶ τοῦ τελετουργικοῦ τῆς σάν ἓνα νέο ὑποκατάστατο.

Ὁ Ἰεζεκίελ συνάθροιζε τὸν λαὸ καθημερινῶς καὶ ἐνεφύσησε μέσα στὴν καρδίᾳ του τὴν ἐλπίδα καὶ τὴν πίστη γιὰ τὸ μέλλον. Ὁργάνωσε τὸ λαὸ σὲ «Κεῖλὸτ» ὅπου διάβαζαν ἀποσπάσματα τῆς Τορά καὶ ἀπήγγειλλαν ψαλμούς, κατὰ τὸ τυπικὸ τοῦ Ναοῦ. Ἔτσι, τέθηκαν τὰ θεμέλια γιὰ τὴν ἀνάπτυξη τῆς Συναγωγῆς καὶ τοῦ τελετουργικοῦ τῆς.

Σύντομα καὶ ὁ αἰγυπτιακὸς ἐβραϊσμός μιμήθηκε τὸ παράδειγμα τῶν Βαβυλωνίων ὁμοθρήσκων, καὶ εἶναι γνωστὸ πῶς ἐκεῖ δημιουργήθηκαν πολλές καὶ μεγάλες Συναγωγές. Τὸ Ταλμούδ, (Suk. 516), μὰς παραθέτει τὴν ἐξῆς περιγραφὴ μιᾶς μεγάλης Συναγωγῆς τῆς Ἀλεξανδρείας, ἡ ὁποία, κατὰ πᾶσα πιθανότητα, ἀνοικοδομήθηκε τὸ 200 π.Χ.

«Λέγεται πῶς ἡ Συναγωγὴ ἦταν σάν μιὰ μεγάλη βασιλικὴ μετὰ ἀνὰριθμητες κιονοστοιχίες... Ὑπῆρχαν 71 χρυσεὲς καθήδρες, ποὺ ἀντιστοιχοῦσαν στὰ 71 μέλη

Ἡ Συναγωγὴ τοῦ Pesaro, Ἰταλία. Διακρίνεται ἡ ὑπερυψωμένη Τεβὰ καὶ ἡ διακοσμημένη ὄροφ.

Τὸ Ἐχάλ - Ἀκόδες τῆς περιφέρειας ἀρχαίας Συναγωγῆς τοῦ Dura Europos, 3ος μ.Χ. αἰώνας.

τοῦ Μεγάλου Σανεδρίν... Ὁ ἱεουργὸς (Χαζάν) ἵστατο πάνω σ' ἓνα ξύλινο βῆμα κρατῶντας ἓνα μαντήλι στὸ χέρι του. Ὅταν ἔφθανε στὸ σημεῖο ποὺ τὸ Καάλ ἔπρεπε νὰ ἀπαντήσῃ μετὰ τὸ Ἀμέν, κουνοῦσε τὸ μαντήλι ὥστε ὅλοι — οἱ ὁποῖοι, λόγω τῆς ἀποστάσεως δὲν μπορούσαν νὰ ἀκούσουν τὴ φωνὴ τοῦ λειτουργοῦ — νὰ ξέρουν πότε θὰ ἔπρεπε νὰ ἀπαντήσουν».

Στὸ Ἑρετς Ἰσραὴλ

Ὅταν μετὰ πενήντα περίπου χρόνια, τὸ 538 π.Χ. ὁ βασιλεὺς τῆς Περσίας Κύρος, μετὰ τὴν περίφημη ἐκείνη ἀπόφασή του, ἐπέτρεψε στοὺς Ἑβραίους νὰ ἐπιστρέψουν στὴν Ἰουδαία καὶ νὰ ἱκανοποιήσουν τὸ Ναὸ, ἡ Συναγωγὴ δὲν ἔσβησε. Τουναντίον, σὲ κάθε πόλη καὶ σὲ κάθε χωριὸ ὅπου ἐγκαθίσταντο οἱ ἐπαναπατριζόμενοι Ἑβραῖοι, ἀνεγείρετο καὶ μιὰ Συναγωγὴ.

Σύμφωνα με πληροφορίες ἀπὸ τὸ Ταλμούδ, μόνο στὴν Ἱερουσαλὴμ ὑπῆρχαν κατὰ τὴν περίοδο τοῦ β' Ναοῦ 480 Συναγωγές. Στὸ Beitar ὑπῆρχαν τετρακόσιες καὶ στὴν Τιβεριάδα δεκατρεῖς. Πολλές ἀπὸ αὐτὲς τίς Συναγωγές ἔφεραν τὰ ὀνόματα τῶν πόλεων ἢ τῶν περιοχῶν ἀπ' ὅπου ἐπέστρεψαν οἱ ἐξόριστοι ἢ ἐπαναπατριζόμενοι. Ὑπῆρχε π.χ. ἡ Συναγωγὴ τῶν Βαβυλωνίων, τῶν Ἀλεξανδρινῶν, τῶν Ῥωμαίων, τῶν Περσῶν κλπ. Κάτι ἀνάλογο συνέβη, πολλοὺς αἰῶνες ἀργότερα, μετὰ τίς ὀνομασίες τῶν Συναγωγῶν ποὺ ἱδρύσαν στὴ Θεσσαλονίκη οἱ ἐξ Ἰσπανίας νεοαφιχθέντες Ἑβραῖοι, τὸν 16ον καὶ τὸν 17ον αἰῶνα.

Στὴ Διασπορά

Ταυτόχρονη ὑπῆρξε καὶ ἡ ἀνάπτυξη τῆς Συναγωγῆς στὴ Διασπορὰ καί, ἰδιαίτερα, στὸν ὅλο τὸν Μεσογειακὸ ὅπου ἀνθοῦσαν πολυάριθμες καὶ πολυπληθεῖς ἐβραϊκὲς κοινότητες. Ἀπὸ διάφορα ἀρχαῖα ἱστορικὰ στοιχεῖα (ἐβραϊκά, Ῥωμαϊκὰ καὶ ἑλληνικὰ) μαθαίνουμε πῶς ἐκτός ἀπὸ τὴν Αἴγυπτον, ἀναπτύχθηκαν σπουδαῖες Συναγωγές στὴ Συρία, τὴν Κυρηναϊκὴν, τὴν Κύπρον, τὴ Θεσσαλονικίαν, τὴν Ἀθήναν, τὴ Δῆλον καὶ μέχρι τὴν Αἰθιοπία.

Ὅταν τὸ 70 μ.Χ. καταστράφηκε ὁ β' Ναὸς ἡ Συναγωγὴ ἦταν ἤδη ἓνας θεσμὸς καθιερωμένος. Τὸ βαρὺ πλήγμα τῆς νέας συμφορᾶς δὲν ἀπέβη, τελικὰ, μοιραῖο γιὰ τὴν ὑπαρξὴ τοῦ Ἰουδαϊσμοῦ καὶ τοῦ ἐβραϊκοῦ λαοῦ, διότι ὑπῆρχε ἔτοιμο τὸ ἀντίδοτο.

Ύμνηση Πλάκα των ἐγκαινίων τῆς Συναγωγῆς τοῦ Θεόδοτου, στήν Ἱερουσαλήμ, α' μ.Χ. αἰώνας.

Θά κλείσουμε αὐτό τό δρθρο γιά τή Συναγωγή μέ τήν ἀντιγραφὴ τῶν λόγων ἐνὸς σπουδαίου Ἑβραίου μελετητοῦ τοῦ Ἰουδαϊσμοῦ, τοῦ R. Travers Herford, ὁ ὁποῖος στό περισπούδαστο ἔργο του «The Pharisees» (σελ. 91), γράφει:

«Κατὰ τὴν πορεία τῆς μακρόχρονης ἱστορίας τους, οἱ Ἑβραῖοι δὲν ἐδημιούργησαν τίποτε πῶς θαυμαστό ἀπὸ τῆς Συναγωγῆς. Κανέναν ἄλλο ἀνθρώπινος Θεσμός δὲν ἔχει μεγαλύτερη ἱστορία ἀπὸ αὐτὴ καὶ δὲν προσέφερε τόσα γιά τὴν ἐξύψωση τοῦ ἀνθρωπίνου

Τελετὴ Μπαρ - Μισβά στὴ Συναγωγὴ τοῦ ὄχρου τοῦ τῆς Masada.

γένους ἀπὸ τῆς Συναγωγῆς. Ὁ Ναὸς ὑπῆρξε ὁ βωμὸς ἡ Συναγωγὴ ἡ καρδιά... Μὲ τὴν καταστροφὴ τοῦ Ναοῦ ἐσβησε ἡ φωτιά πού ἔκαιε πάνω στό βωμὸ, καταπατημένη ἀπὸ τὴ στυγνὴ μπότα τοῦ κατακτητοῦ- συνέχισε, ὅμως, νὰ λάμπει μέσα στήν καρδιά... μέ τῆς Συναγωγῆς ἀρχίζει μιὰ νέα μορφή λατρείας στήν ἱστορία τῆς ἀνθρωπότητος... πού ἐξακολουθεῖ νὰ ὑπάρχει, ὑπὸ τὴν ἀρχαϊκὴ μορφή της, μέσα στὴ σύγχρονη Συναγωγὴ».

H. Σ.

Ὁ Ὁρθόδοξος Χριστιανισμός καὶ ὁ Ἰουδαϊσμός: Ἡ κατάσταση τῶν σχέσεών τους

♦ ΣΥΝΕΧΕΙΑ ΑΠΟ ΤΗ ΣΕΛΙΔΑ 4

τριος ὁ 1ος, ὅταν στὸ χριστουγεννιάτικο μῆνυμά του, τοῦ 1976, κάλεσε ὅλους τοὺς ἀδελφούς του, τοὺς ἐπικεφαλῆς τῶν διαφόρων θρησκειῶν, χωρὶς διάκριση, τοὺς διεθνεῖς ὀργανισμοὺς, τὰ πνευματικὰ ἰδρύματα, τοὺς ἀρχηγούς κρατῶν, οἱ ὁποῖοι εἶναι ὑπεύθυνοι γιά τὴν εἰρήνη, τὴν ἀνάπτυξη καὶ τὴν εὐημερία τῶν λαῶν τους, ὅλους τοὺς ἀνθρώπους τοῦ πνεύματος καὶ τῆς κοιλτοῦρας, τῶν πῶς διαφορετικῶν γνῶμῶν καὶ τάσεων σὲ μιὰ κοινὴ προσπάθεια κατὰ τὴ διάρκεια τοῦ ἐπομένου ἔτους, γιά νὰ ἐπιτευχθεῖ παντοῦ ἡ θρησκευτικὴ ἐλευθερία, καθῶς καὶ ἡ ἀνοχὴ καὶ νὰ χαθεῖ ἀπὸ τὸν κόσμον ὁ φανατισμός. Στὶς 16 Μαρτίου 1977 ἐγινε ἡ ἐναρξη, στὴ θεολογικὴ σχολὴ τῆς Λουκέρνης, ἀπὸ τὸν πρῶτον Victor Conzemius, τῆς ἀκαδημαϊκῆς Θεολογικῆς συζήτησης μεταξύ ὀρθόδοξων χριστιανῶν καὶ Ἰουδαίων, ὑπὸ τὴν αἰγίδα τῆς θεολογικῆς σχολῆς. Στὴ διεξαγωγὴ τῆς συνεδρίασης συνεργάστηκαν τὸ ὀρθόδοξο Κέντρο τοῦ Οἰκουμένου Πατριαρχείου στὸ CHAMBESY καὶ ἡ ὑπὸ ἀντιπροσωπευτικῶν διεθνῶν Ἰουδαϊκῶν ὀργανισμῶν ἀποτελούμενη διεθνὴς Ἰουδαϊκὴ ἐπιτροπὴ γιά διαθρησκευτικὲς σχέσεις.

Ἡ συνδιάσκεψη τῆς Λουκέρνης ἦταν ἡ πρώτη ἀκαδημαϊκὴ συνάντηση τῶν δύο θρησκειῶν σὲ διεθνὲς ἐπίπεδο. Ἐκτὸς ἀπ' αὐτὴ ὑπῆρξε ἐπίσης μιὰ συζήτησις τοπικοῦ χαρακτήρα στὴ Νέα Ὑόρκη τὸ 1972. Ἀρχισε στὶς 25 Ἰανουαρίου μὲ μιὰ ἐναρκτήρια προσφώνηση τοῦ Ἑλλήνα ἀρχιεπισκόπου Ἰακώβου. Συζητήθηκαν τὰ ἀκόλουθα θέματα: τὸ θεολογικὸ καθήκον τοῦ ἑλληνορθόδοξου - Ἰουδαϊκοῦ διαλόγου· συναρτῆσεις τῶν ἑλληνορθόδοξων - Ἰουδαϊκῶν σχέσεων, λαμβανόμενης ἰδιαίτερα ὑπ' ὄψη τῆς θρησκείας καὶ τοῦ ἐθνικοῦ.

Ἡ λειτουργία στὶς δύο θρησκείες

Ἡ συνομιλία μας στὴ Λουκέρνην ἔδωσε τὴν κατεύθυνση καὶ γιά ἄλλες μελλοντικὲς παρόμοιες συζητήσεις. Ἐκεῖ ἀποδείχθηκε, πῶς σὰν ἀκαδημαϊκοὶ ζοῦμε σὲ μιὰ ἐποχὴ ἐλευθέρης ἀμοιβαίας συνάντησης, γνήσιας συνομιλίας, πού συνίσταται στὸ ὅτι καθέ-

νας ἐκπροσωπεῖ πλήρως καὶ τελείως τὴ γνῶμη του, ὁμολογεῖ τὴν πίστη του, ἀλλὰ συγχρόνως εἶναι καὶ ἔτοιμος νὰ ἀκούσει καί, ἀν ἀποδειχθεῖ ἀναγκαῖο, νὰ ἀνασυντάξει τὰ ἀνεπαρκῆ στοιχεῖα τῆς ἐκθεσῆς του. Μιὰ συνεννόηση μεταξύ τῶν θρησκειῶν δὲν μπορεῖ νὰ ἐπιτευχθεῖ μέ τὴν ἀποσιώπηση ἢ μέ τὴν καταστολὴ τῶν ἀντιθέσεων. Ἄν κατὰ τὸ διάλογο διαπιστωθοῦν βασικὲς ἀντιρρήσεις, πού μᾶς χωρίζουν βαθιά, πράγμα πού φαίνεται πῶς θὰ συμβεῖ, τότε οἱ ἐταῖροι δὲν πρέπει νὰ ἐμμένουν σὲ μιὰ σχέση νεκρῆς συνύπαρξης καὶ ἀντίθεσης ἀλλὰ νὰ κάνουν τὶς ἀντιρρήσεις ἀντικείμενο ζωερῆς ἀνάλυσης.

Ἡ τυπικὴ ἀνοχὴ θὰ ἔπρεπε νὰ ὁδηγήσει σὲ οὐσιαστικὴ ἀνάλυση. «Ἡ ἀνοχὴ», λέει ὁ Γκαίτε, «θὰ ἔπρεπε πράγματι νὰ εἶναι μόνον μιὰ περαστικὴ διάθεση. Πρέπει νὰ ὁδηγεῖ σὲ ἀναγνώριση. Ἀνεχόμεναι σημαίνει προσβαλλόμεναι». Ἐδῶ θὰ ἤθελα νὰ παραθέσω ἕνα προφητικὸ κείμενο τοῦ Ροϋντολφ Ὄττο: «Αὕτῃ θὰ εἶναι ἡ ὑπερτατή, ἡ πῶς πανηγυρικὴ στιγμή τῆς ἱστορίας τῆς ἀνθρωπότητος, ὅταν δὲν θὰ ὑπάρχουν πιά πολιτικὰ συστήματα οὔτε οἰκονομικὲς ὁμάδες οὔτε κοινωνικὰ συμφέροντα, ὅταν οἱ θρησκείες τῆς ἀνθρωπότητος ἀναστηθοῦν μὲ ἀμοιβαϊότητα ἢ μιὰ ἐναντι τῆς ἄλλης καὶ ὅταν μετὰ τὶς ἀψιμαχίες καὶ τὶς ψευτοσυγκρούσεις γιά τὶς μυθολογικὲς καὶ δογματικὲς κρούστες καὶ ἐπικαλύψεις, γιά τὶς ἱστορικὲς συμπτώσεις καὶ ἀμοιβαῖες ἀνεπάρκειες, ὁ ἀγῶνας ἀποκτηθεῖ τέλος τὸν ὕψηλό του χαρακτήρα, ὅπου ἐπιτέλους τὸ πνεῦμα θὰ συναντηθεῖ μέ τὸ πνεῦμα, τὸ ἰδεώδες, μέ τὸ ἰδεώδες, τὸ βίωμα μέ τὸ βίωμα, ὅπου καθένος πρέπει νὰ πεῖ χωρὶς ἐπικάλυψη ὅτι βαθύτατο καὶ γνήσιο ἔχει καὶ ἂν κάτι ἔχει... Ὅπως πάντα, ὁποῖος θὰ μπορούσε νὰ εὐχθεῖ ἢ νὰ ταλμῆσει νὰ σταματήσει τέτοιες ἐξελίξεις μέ πρόωπη Γενικὴ Θρησκεία καὶ μέ χρήσιμες γι' αὐτὸ τὸ σκοπὸ συμβουλές... Ὁ Κύριος» εἶναι, ὁποῖος μπορεῖ νὰ πεθάνει προτοῦ μπορέσει νὰ πεῖ ὅτι, ἔσχατο καὶ βαθύτατο ἔχει».

Στὸ πνεῦμα μιᾶς θετικῆς ἐξελίξης ἐτοιμάζουμε τὴ δεύτερη ἀκαδημαϊκὴ συνάντησή μας, τὴ συνέχεια ἐκείνης τῆς Λουκέρνης. Τὸ μέλλον βρίσκεται στὰ χέρια τοῦ Θεοῦ. «Ἡ θεϊκὴ δύναμη», γιά νὰ παραθέσω τὸ Νύσσας Γρηγόριο, «εἶναι ἱκανὴ νὰ γεννήσει ἐλπίδα, ἐκεῖ ὅπου δὲν ὑπάρχει πιά ἐλπίδα καὶ νὰ βρεῖ ἕνα δρόμο γιά τὸ ἀδύνατο».

Δὲν εἶναι ὁ δρόμος ἀδύνατος, ἀλλὰ τὸ ἀδύνατο τὸ ἴδιο μπορεῖ νὰ εἶναι ὁ δρόμος πού ὁδηγεῖ στὸν κοινὸ πατέρα.

IN MEMORIAM

ΑΒΡΑΑΜ ΦΑΡΙΝ

«Ντοντί Γιαράντ Λεγκανό... Λιγκότ Σοσσανίμ».
«Ο αγαπητός μου κατέβη εις τόν κήπον αὐ-
τοῦ... νά συνάγη κρίνους», (Γ' Ασμ. 'Ασμάτων
6:2).

Ο παραπάνω στίχος από τό βιβλίο 'Άσμα 'Ασμάτων έχει ἐρμηνευθεῖ ἀλληγορικά ὅτι ἀναφέρεται στό Θεό (τόν «ἀγαπητό»), ὁ Ὅποιος κατέβηκε γιά νά παραλάβει τούς δικαίους, ἀκριβῶς ὅπως ἕνα ἄτομο συλλέγει τούς κρίνους ἀπό τόν κήπο του.

Μέ τήν ἀγνότητα καί τή φρεσκάδα τοῦ λουλουδιοῦ ἐξῆσε ὅλη του τή ζωή ὁ ἀείμνηστος Δάσκαλος, ὁ ἀγαπητός σέ ὅλους Ἀβραάμ Φαρίν, Ζ.Λ. Σάν λουλούδι πού ἀθόρυβα καί ταπεινά κλίνει τήν ἐπίγεια ὑπηρεσία του, ἔτσι ἀθόρυβα καί ξαφνικά μᾶς ἐγκατέλειψε ὁ Φαρίν.

Τό κενό πού ἀφήνει πίσω εἶναι τεράστιο. Τό δνομα πού κληροδοτεῖ ὁμως, ὄχι ἀπλῶς στούς οἰκείους καί τούς συγγενεῖς του, ἀλλά πρὸς ὅλον τόν ἐλληνικό Ἑβραϊσμό, εἶναι ἕνα δνομα τιμημένο μέ πράξεις καί ἔργα πού θά ἀποτελοῦν γιά ὅλους λαμπρό παράδειγμα πρὸς μίμηση.

Ο Ἄβρ. Φαρίν γεννήθηκε στήν Ἀνδριανούπολη τό 1902. Ἀργότερα ἐγκαταστάθηκε στήν Ὁρεστιάδα ὅπου ἀρχισε νά ἀναπτύσσει τή θρησκευτική δραστηριότητά του, στά πλαίσια τῆς τότε ὑπαρχούσης Ἰσραηλιτικῆς Κοινότητος. Τό ἔτος 1936 ἀποτελεῖ ἕναν μεγάλο σταθμό στή ζωή του. Εἶναι τό ἔτος πού, ἀποδεχόμενος τήν πρόσκληση τῆς Ἰσραηλιτικῆς Κοινότητος Ἀθηνῶν, ἐγκαθίσταται στήν πρωτεύουσα.

Ἐπὶ μίαν ὁλόκληρη τεσσαρακονταετία ὑπηρετεῖ ἐνσυνείδητα καί ἀκούραστα, μέ ζῆλο καί ἀφοσίωση ἀλλά, προπάντων, ἀθόρυβα μέ τήν ὑποδειγματική ἐκείνη ταπεινοφροσύνη πού τόν διέκρινε σέ ὅλη του τή ζωή. Εἶναι μιά συνεχῆς ὑπηρεσία ἡ ὁποία, τελικά, τοῦ κέρδισε τήν ἀναγνώριση, τήν ἐκτίμηση καί τήν ἀγάπη ὅλων ἀνεξαιρέτως τῶν ὁμοθρήσκων. Ὅχι μόνον τῶν Ἑβραίων τῆς Ἀθήνας, ἀλλά καί ὁλοκλήρου τοῦ ἐλληνικοῦ Ἑβραϊσμοῦ, πρὸς τόν ὁποῖον, κατά τόν ἕνα ἢ τόν ἄλλο τρόπο, σέ μία ἄλφα ἢ βῆτα στιγμή, προσέφερε τίς ὑπηρεσίες του μὴ φειδόμενος κόπων καί δαπανῶν. Ὅπουδήποτε παρουσιάζετο ἡ ἀνάγκη γιά τήν ἐξυπηρέτηση ὁμοθρήσκων σχετικὰ μέ θέματα πού ἀφοροῦσαν τό Κασρούτ ἢ γιά Μπερίτ - Μηλά, ὁ Φαρίν ἦταν παρὼν!

Ἡ δράση καί ἡ προσφορά του δέν ἀφοροῦσε μόνον τούς ἐν ζωῇ. Μέ τήν ἴδια ἀφοσίωση φρόντισε καί μερίμνησε γιά τούς νεκρούς. Καί σ' αὐτόν τόν τομέα ἐρ-

γᾶσθηκε ἀκαταπόνητα ἐκπληρώνοντας τήν ἰουδαϊκή διδασκαλία ὅτι ἡ πραγματική φιλανθρωπία εἶναι ἐκείνη πού ἀφορᾷ καί μεριμνᾷ γιά τό νεκρό συνάνθρωπο. Διότι ἐδῶ, αὐτός πού τήν ἀσκεῖ δέν περιμένει κανένα ἀπολύτως ἀντάλλαγμα. Μέ τό αἶσθημα τῆς αὐτοθυσίας πού πάντοτε τόν διέκρινε, ὁ Ἄβρ. Φαρίν ἦταν ἐκεῖνος πού ἀνέλαβε τή βαριά ἀποστολή τοῦ ΚΙΣ νά ἐπιστατεῖ στήν ἐκταφή καί τή μεταφορά τῶν ὁσίων τῶν ἀδελφῶν μας ἐνταφιασμένων στό Νεκροταφεῖο τῆς ἄλλοτε Κοινότητος τῆς Χίου. Λίγο ἀργότερα, συμμετεῖχε καί πάλι στήν ἀποστολή τῆς Κερκύρας γιά τόν ἴδιο σκοπό. Καί ἐδῶ καθοδηγεῖται ἀπό τό **Χέσεντ Βε - ἐμέτ**, τήν πραγματική καί τή μόνη ἀληθινή φιλανθρωπία γιά τό συνάνθρωπο.

Σάν θρησκευτικός λειτουργός ὑπηρετήσε μέ πάθος καί εὐλάβεια τήν ἑβραϊκή μας θρησκεία. Σάν δάσκαλος ἦταν συνεπής καί ἀμεμπτος τηρητῆς τῶν ἑβραϊκῶν νόμων καί παραδόσεων. Σάν οἰκογενειάρχης ἦταν ἀκούραστος καί ἀπέραντα στοργικός. Καί, τέλος, σάν ἄνθρωπος πονετικός, δίκαιος καί ἐνσυνείδητος.

«Ἄς εἶναι ἡ ψυχὴ του δεμένη εἰς τόν δεσμόν τῆς αἰώνιας ζωῆς».

«Τεῖ Ναφσό Τσερουρά Μπιταρόρ Ἀχαίμ».

Η.Σ.

ΑΠΟΣΠΑΣΜΑ ΠΡΑΚΤΙΚΟΥ

Τῆς Συνεδριάσεως τοῦ Κεντρικοῦ Ἰσραηλιτικοῦ Συμβουλίου, τῆς 15ης Ἰανουαρίου 1979.

Ἀναγγελία θανάτου Ἀλβέρτου - Ἀβραάμ Φαρίν
Ὁ κ. Ἰωσήφ Λόβινγκερ, Πρόεδρος τοῦ Κ.Ι.Σ. μέ πολλή συγκίνηση ἀναγγέλλει στό Συμβούλιο τόν ἐπισυμβάντα τήν 23 Δεκεμβρίου 1978 θάνατο τοῦ ἀειμνήστου

Ἀλβέρτου - Ἀβραάμ Φαρίν

πού διετέλεσε ἐπὶ 40 καί πλέον χρόνια θρησκευτικός Λειτουργός (Μοέλ καί Συχέτ) στήν ὑπηρεσία τῆς Κοινότητος Ἀθηνῶν.

Τά μέλη τοῦ Συμβουλίου μέ θλίψη ἀκούσαν τόν κ. Πρόεδρο νά μιλᾷ γιά τήν ἐνάρρητη προσωπικότητα τοῦ ἐκλιπόντος, πού μέ σεμνότητα καί ἀφοσίωση ὑπηρετήσε τό Λειτουργημὰ του, θεωρώντας αὐτό σάν ἀποστολή, ὄχι μόνον στήν Κοινότητα Ἀθηνῶν, ἀλλά καί στίς ἄλλες ἐπαρχιακές Κοινότητες τῆς Ἑλλάδος, ὅπου ὑπῆρχε θρησκευτική ἀνάγκη.

Τό Συμβούλιο ἐκφράζει τήν λύπη του γιά τήν ἀπώλεια καί
Ἀποφασίζει νά:

1) Ἀναληφθεῖ ἀπό τό Κ.Ι.Σ. ἡ τελετὴ τοῦ Σλοσίμ τοῦ ἐκλιπόντος, τιμώντας τήν μνήμη του.

2) Ἐκφρασθοῦν τά συλλυπητήρια τοῦ Συμβουλίου στήν οἰκογένεια καί ἐπιδιοθεῖ ἀντίγραφο τοῦ παρόντος.

3) Δημοσιευθεῖ νεκρολογία στό περιοδικό τοῦ Κ.Ι.Σ. «Χρονικά».

4) Δημοσιευθεῖ τό παρόν στήν ἐφημερίδα «Ἰσραηλικὴ Ἐπιθεώρησης».

עץ חיים היא

Δένδρον ζωῆς εἶναι ἡ Τορά...
(Παροιμ. 3:18)